

Statens landbruksforvaltning
Norwegian Agricultural Authority

Årsrapport 2010

innhold

Dette er Statens landbruksforvaltning	4
Hovedmål for resultatområdene	5
Administrerende direktør har ordet	6
Årskavalkade 2010	8
Regnskap 2010	10
Forvaltning	11
2000 – 2010 Ti år med Statens landbruksforvaltning	14
Ressurs, skogbruk og areal	20
Jordvern og arealplanlegging	21
Miljø i landbruket	24
Utviklingsprogram for klimatilak i jordbruket	26
Økologisk produksjon og forbruk	26
Skogbruk	28
Erstatningsordningene i landbruket	29
Naturskade	32
Samarbeid med andre	33
Utfordringer fremover	33
Landbruksproduksjon	34
Produserte mengder	36
Tilskuddsforvaltning	36
Produksjonsregulering	38
Forskning	39
Samarbeid med andre	40
Utfordringer fremover	41
Handel og industri	42
Det internasjonale markedet for jordbruksråvarer	43
Det norske markedet for jordbruksråvarer	43
Import og tolladministrering	45
Eksport av landbruksvarer	47
Markedsregulering	47
Internasjonalt samarbeid	48
Ordninger rettet mot norsk matindustri	49
Regelverksendringer	52
Samarbeid med andre	53
Utfordringer fremover	53
Administrasjon	54
Elektronisk forvaltning	55
Risikostyring	56
Anskaffelser	57
Miljø og samfunnsansvar	57
Personal og organisasjon	57
Beredskap	59
Utfordringer fremover	59
Kommunikasjon	60
Kontroll	62

Dette er Statens landbruksforvaltning

Statens landbruksforvaltning (SLF) skal ivareta direktoratsoppgaver for Landbruks- og matdepartementet (LMD). SLF er fagmyndigheten som sikrer en enhetlig forvaltning av virkemidler i hele landet og gjennom hele verdikjeden.

Brukerrettet og effektiv forvaltning av tilskuddsordninger og juridiske virkemidler samt kontroll/dokumentasjon står sentralt. Vi skal også sammenstille kunnskaper om landbruk og tilknyttede samfunnsområder og bidra til et helhetlig vurderingsgrunnlag for landbruks- og matpolitikken. SLF skal fremover legge større vekt på rådgivnings- og støttefunksjonene. SLF skal ha oversikt over utviklingstrekk i hele verdikjeden, bidra til erfaringsutveksling med næringen og øvrig forvaltning, ha god kunnskap om resultatoppnåelsen i forhold til gjeldende politiske mål og gi innspill til LMD om utviklingen av virkemidler.

SLF skal gi råd på eget initiativ, og rådgivningen skal ha høyt faglig nivå for alle resultatområdene. Formidling av landbruks- og matpolitikken og formidling av fag- og forvaltningskompetanse til regional og lokal forvaltning skal inngå i dette.

Virksomhetsidé

SLF gir faglige råd, iverksetter landbrukspolitikken og legger til rette for landbruket og matindustrien.

Hovedmål

SLF skal være en brukerrettet og effektiv virksomhet som innenfor rammene av nasjonal landbruks- og matpolitikk bidrar til å:

- sikre ressursgrunnlaget i jordbruk og skogbruk
- sikre verdiskaping og et konkurransedyktig landbruksbasert næringsliv

Strategier

SLF har valgt fem strategier for å nå hovedmålene for virksomheten:

- fremme verdiskaping i hele verdikjeden
- øke bruken av FoU-basert kunnskap
- kommunisere aktivt, samordnet og brukerrettet
- levere våre brukerrettede tjenester elektronisk
- være en attraktiv arbeidsplass som gir rom for utvikling

Åpenhet – Samhold – Redelighet

SLF forvalter betydelige beløp og håndhever lover og forskrifter som omfatter rettigheter og plikter av stor betydning for de som blir berørt. SLFs verdier skal blant annet være et uttrykk for at arbeidet som utføres skal holde høy kvalitet som tåler oppmerksomhet fra omverdenen. Vedtak fattes med bakgrunn i bred kompetanse og brukerne skal ha tillit til at de er gitt riktig behandling.

Adm. direktør

Ola Christian Rygh

Kommunikasjonsstab

Ellen Hov Aanæs

FOTO: TORBJØRN TANDBERG

Administrasjon

Tove Stølen

Personal og organisasjon
Økonomi og budsjett
Service- og dokumentasjonssenteret
IKT og drift

Ressurs, skogbruk og areal

Aud Børset

Landbruks- og naturskadeerstatning
Miljø og klima
Arealbruksutvikling
Skog og kulturlandskap

Landbruksproduksjon

Reidar Olsen

Velferds- og pristilskudd
Direkte tilskudd
Produksjonsregulering
Ekstern kontroll

Handel og industri

Jørn Rolfsen

Import
Markeds- og prisutvikling
Industriell bearbeiding og råvarepriskompensasjon
Markedsregulering
Prisutjevning for melk

Hovedmål for resultatområdene

Administrasjon

På resultatområdet administrasjon har SLF oppgaver innen organisasjonsutvikling, personalforvaltning, regnskapsføring, økonomistyring, beredskap, IKT-drift og -utvikling samt andre fellestjenester som sentralbord og arkiv. Målsettingen er å bidra til en velfungerende virksomhet som utnytter ressursene sine på en effektiv måte og som gjennom forvaltning og rådgivning sikrer brukerne effektive tjenester.

Ressurs, skogbruk og areal

På resultatområdet areal, skogbruk, ressursforvaltning og økologisk landbruk skal SLF bidra til å sikre ressursgrunnet for landbruksproduksjon og levende bygder. Arbeidsområdene omfatter utvikling og forvaltning av virkemidler og tiltak knyttet til arealbruk, skog, miljø og kulturlandskap, økologisk landbruk og klimautfordringer. Forvaltning av erstatningsordningene i landbruket, sekretariatsoppgavene for naturskadeordningen og det koordinerende ansvaret i SLF overfor fylkesmannsembetet ligger også under dette området.

Landbruksproduksjon

På resultatområdet inntekts- og velferdspolitiske tiltak i landbruket skal SLF bidra til å sikre matproduksjonen og en stabil matforsyning. Arbeidsoppgavene er utvikling og forvaltning av inntekts- og velferdsordninger, de produksjonsregulerende virkemidlene melkekvoter og husdyrkonnesjon samt en rekke mindre tilskuddsordninger. Felles for ordningene er at det er primærprodusentene som er målgruppen. Sekretariatsoppgavene for Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter, Forskningsmidlene over jordbruksavtalen og Klagenemda for kvoteordningen for melk ligger også under dette resultatområdet. Det samme gjelder ansvaret for SLFs eksterne kontroll.

Handel og industri

På resultatområdet markedstiltak, handel og industri skal SLF bidra til å sikre en godt fungerende næringsmiddelindustri og et stabilt marked som gir avsetning for norske jordbruksvarer til stabile priser. Omsetningsledd og næringsmiddelindustri er viktige målgrupper.

Forvaltning av importvernet, sekretariat for Omsetningsrådet, prisutjevningsordningen for melk og pris- og markeds- overvåking er viktige oppgaver.

SLF bidrar med faglige analyser og grunnlagsmateriale i internasjonale forhandlinger med bl. a. WTO, EU og EFTA.

Administrerende direktør har ordet

Prisene på jordbruksråvarer økte kraftig i løpet av høsten 2010. I januar 2011 nådde verdens matvarepriser et nytt historisk toppunkt ifølge matprisindeksen til FNs organisasjon for mat og landbruksvarer, FAO. Tollvernet på landbruksvarer bidrar imidlertid til at de internasjonale prisene får liten innvirkning på de norske matprisene.

Statens landbruksforvaltning fylte ti år i 2010. Vi mente det var grunn til å feire, og inviterte derfor ansatte og samarbeidspartnere til en felles markering i form av et heldagsseminar i juni. Det ble en variert og interessant dag med innledere fra hele verdikjeden. Statsråd Lars Peder Brekk åpnet dagen. Professor dr. Louise Fresco fra University of Amsterdam holdt foredraget «Feeding the whole world». Hennes budskap skulle vise seg å bli stadig mer relevant i løpet av året. FAO anslår at det var 925 millioner underernærte i 2010. De fleste underernærte lever i Asia, Stillehavsområdene og i områder i Afrika sør for Sahara. For å få nok mat til alle, må verdens matproduksjon øke med 70 prosent innen 2050, når verdens befolkning antas å passere 9 milliarder.

Svingningene på råvaremarkedene har nok kommet for å bli. Denne gang er det særlig sukker som har bidratt til å dra opp totalindeksen, men også kornvarer og oljer/fett har steget betydelig det siste halvåret. Både valutautviklingen og utsiktene til dårlige avlinger er viktige prisdrivere.

Den dramatiske prisøkningen som har ført til opprør i enkelte land, gir foreløpig lite utslag for de norske matprisene. Tollvernet på landbruksvarer stabiliserer det norske markedet og demper effekten av prisvariasjoner i internasjonale markeder for råvarer. Først hvis de internasjonale prisene passerer norsk prisnivå, vil vi få merke det i fullt monn her.

Selv om den norske importen av matvarer øker, importerer vi det aller meste fra Europa, og gjerne fra våre nærmeste naboland. I 2010 kom 67 prosent av importen av landbruksvarer fra EU. Prisene på mat og drikke har vært svært stabile både i EU og Norge det siste året, til tross for til dels kraftig økning i de internasjonale prisene.

Tap av jordbruksareal og mangel på vann kan bli utfordrende for verdens matproduksjon. Klimaforandringer forverrer situasjonen ytterligere med endrede temperaturer, økt usikkerhet for nedbør og mer ekstremvær.

Samtidig er matproduksjonen i seg selv en kilde til klimagassutslipp. Sammenhengene er komplekse. Vi trenger et godt kunnskapsgrunnlag for å gjennomføre effektive klimatiltak. I 2010 ble det tildelt over 6,5 mill. kroner til 19 prosjekter gjennom Nasjonalt utviklingsprogram for klimatiltak i jordbruket. SLF er sekretariat for programmet. Universitet for miljø- og biovitenskap (UMB) har utviklet et prototypeverktøy for beregning av klimagassutslipp fra jordbruket. Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) utreder hva som skal til for å gjennomføre en helhetlig miljø- og klimaanalyse for norsk landbruk og matsektor. Dette vil bli viktige verktøy i det videre klimaarbeidet.

SLF har i en ny rapport gått gjennom miljøstatus og miljøutvikling i landbruket og sett nærmere på effekten av virkemidler rettet mot miljø. Gjennomgangen viser at det brukes

betydelige midler på kulturlandskapstiltak og vannforbedringstiltak, mens innsatsen er forholdsvis lav når det gjelder biologisk mangfold. Rapporten er et ledd i arbeidet med å synliggjøre effekter og målretting av virkemidlene som brukes til miljøformål. Det er komplisert å finne gode mål for tilstanden og effektene av de ulike miljøtiltakene som settes inn, men et sted må vi begynne. Vi vil arbeide videre med utvikling og forbedring med sikte på bruk av flere datakilder og bredere vurderinger i kommende miljørapporter.

Samarbeidet med andre offentlige virksomheter er helt sentralt. I år har vi styrket samarbeidet med samferdselsmyndighetene. SLF og Jernbaneverket overleverte en felles rapport til Landbruks- og matdepartementet, der det kom frem at tømmertransport på bane kan økes med 50 prosent. Rapporten viste at jernbanen med små investeringer er det beste alternativet ved langtransport, både med hensyn til økonomi, miljø og trafikksikkerhet. Bedre samarbeid med vegmyndighetene vil bli satsingsområde fremover, både i forhold til transport og jordvern.

Det var 45 676 virksomheter som søkte produksjonstilskudd i 2010. Det innebærer en reduksjon på 1,9 prosent fra i fjor.

Jordbruksareal i drift er nå i overkant av 10 mill. daa. De foreløpige arealtallene indikerer en nedgang på 40 000 daa. Andelen jordbruksareal som er lagt om eller er under omlegging til økologisk drift, holder seg på samme nivå som i fjor og utgjør 5,7 prosent av det totale jordbruksarealet. Arealet i første års omlegging til økologisk produksjon var imidlertid bare halvparten så stort som året før.

Av øvrige utviklingstrekk i norsk landbruk kan vi nevne at tendensen de siste årene har vært reduksjon i antall husdyr, bortsett fra for høns. I fjor var imidlertid økningen i antall ammekyr større enn nedgangen i antall melkekyr, noe som bidro til at antall kyr totalt økte fra snaut 306 000 til vel 307 000.

Samtidig går tallet på foretak som produserer kumelk ned, og fra 2009 til 2010 var det en reduksjon på nesten 600 foretak til 11 100. Gjennomsnittsbetsetningen øker med nesten én ku til 21,4 melkekyr.

For norsk landbruk var det et relativt godt år med stabilitet eller økning i alle produksjoner. I eggsektoren er det overkapasitet. Det viste seg å bli en gjennomsnittlig norsk kornavling, men på førsiden har vi en krevende situasjon for havre med mykotoksiner. Gode norske grønnsaksavlinger, i tillegg til importvarer og lave importpriser, førte til prispress, undersalg og turbulente markeder for flere grønnsakskulturer.

Regjeringen har satt som mål at årlig omdisponering av dyrket mark skal halveres innen 2010, slik at det da ikke omdisponeres mer enn 5700 daa. I henhold til KOSTRA-rapporteringen ble det i 2009 omdisponert 8300 daa dyrket jord. Dette er 400 daa mer enn i 2008. Til sammen ble 13 000 daa dyrket og dyrkbar jord vedtatt omdisponert til andre formål enn landbruk i 2009. Dette viser at det vil bli

vanskelig å nå regjeringens jordvernmål uten en strengere praktisering av jordvernet.

SLF hadde en sentral rolle i gjennomføringen av «Nasjonal økokonferanse» på Folkemuseet på Bygdøy i september. Arrangementet gikk over fire dager, med et heløkologisk Bondens marked, seminarer med sterke innledere fra inn- og utland samt økodag for markedsaktørene ved Kulinarisk Akademi. Veksten i økologisk produksjon og forbruk lar likevel vente på seg, og det vil bli svært utfordrende å nå målet om 15 prosent økologisk produksjon og forbruk innen 2020 med dagens etterspørsel og virkemiddelbruk.

SLF hadde 188 årsverk per 31.12.2010. Budsjettet er brakt i balanse. Omorganiseringen ser ut til å ha gått bra, og det har vært arbeidet målrettet med å få nye oppgaver og medarbeidere godt integrert i de nye avdelingene. Nå arbeider vi for å få på plass en sterkere målstyring i tråd med de landbrukspolitiske målene.

I 2010 etablerte vi et medarbeiderskapsprogram for SLF. Målet er både å utvikle den enkelte og SLF som organisasjon. Første kull gjennomførte programmet i 2010 og evalueringen var meget god. Programmet videreføres i 2011. Lederutviklingsprogrammet startet i 2009. Hensikten var å videreutvikle en mer målrettet og synlig ledelse. Det er gjennomført tre samlinger i løpet av året.

Når det gjelder kompetanseutvikling er det helt sentralt å ha god kontakt med våre målgrupper og samarbeidspartnere. Det er viktig og riktig at vi reiser ut og besøker dem på hjemmebane slik at vi får bedre kunnskap om deres arbeid, muligheter og utfordringer. Vi har et godt kontaktnett som villig stiller opp for å lære oss mer om landbruk, bønder og industri. Den anledningen må vi ikke la gå fra oss!

FOTO: TORBJORN TANBERG

Ola Christer Rygh

Adm. direktør

Årskavalkade 2010

Januar Ny lov og nytt omsetningsråd

Omsetningsloven ble endret med virkning fra 1. januar. Antallet medlemmer ble redusert fra 19 til 11, og tilsynsutvalget ble nedlagt. Jordbrukets faglige og økonomiske organisasjoner beholdt flertallet i rådet. Endringen vil skape et mer effektivt og velfungerende omsetningsråd. SLF er sekretariat for rådet, som forvaltet et budsjett på 524 mill. kroner i 2010.

Februar Hemsedal og Nord-Odal først med skjerpet boplikt

Statens landbruksforvaltning fastsatte i mars nye forskrifter om nedsatt konsesjonsgrense (nullgrense) for Nord-Odal og Hemsedal kommuner. I begge kommunene blir nå slektskapsunntaket i konsesjonsloven satt ut av kraft. Det betyr at den som overtar en boligeiendom fra nær slekt må søke konsesjon dersom eiendommen ikke skal brukes som helårsbolig, enten av eieren selv eller andre.

Mars Biokull viktig i jordbrukets klimasatsing

Biokull ble i Klimakur 2020 presentert som det tiltaket som kan gi størst utslippsreduksjon i jordbrukssektoren. I tillegg til å lagre karbon, har biokull jordforbedrende effekter og danner fornybar energi ved produksjon. Nasjonalt utviklingsprogram for klimatiltak i jordbruket støtter to prosjekter som skal se nærmere på bruk av biokull i norsk jordbruk. Karbonet i biokull er stabilt og kan lagres i jordbruksjord i flere hundre år. I tillegg til å være et lagringsmedium for karbon, har internasjonale studier vist at biokull kan ha jordforbedrende effekter og øke jordens fruktbarhet.

April Agurknytt

Det var forventet at det fortsatt ville være store grønnsakslagre etter påske. Dette slo ikke til. Utover i april kom det flere norske grønnsaker på markedet. Sesongen ble preget av gode avlinger for flere grønnsaksslag. Mye norsk vare på markedet, importvarer og lave priser internasjonalt førte til prispress og turbulente markeder for flere grønnsakskulturer.

Mai Jordbruks- oppgjøret 2010

Partene i jordbruksoppgjøret (unntatt Norsk Bonde- og Småbrukarlag som brøt forhandlingene) ble enige om en ramme på 950 mill. kroner. Av dette var 420 mill. kroner en økning i målprisene på jordbruksråvarer og 375 mill. kroner netto budsjettøkning for 2011. I tillegg til dette kom overførte budsjettmidler fra 2009 på 60 mill. kroner og økt verdi av jordbruksfradraget på 95 mill. kroner. I fordelingen av rammen ble det lagt særlig vekt på de grasbaserte produksjonene melk, storfekjøtt og sauehold. Både økte direkte tilskudd og en sterkere målretting av fraktordningene for slakt var grep for å styrke det grasbaserte husdyrholdet. Bedriftsrettede investeringsvirkemidler ble økt med 31,5 mill. kroner og bevilgningene til miljøtiltak med 157 mill. kroner, inkludert økologisk jordbruk. Velferdsordningene for bøndene ble styrket innenfor en bevilgningsøkning på 55 mill. kroner.

Juni Kulturlandskapsprisen til Vegaøyans Venner

Vegaøyans Venner i Nordland fikk Den nasjonale kulturlandskapsprisen 2010. Vegaøyans Venner ble dannet i 2003 og har arbeidet med å ta vare på

FOTO: TORILL AUSTVIK, FM NORDLAND

Vegas kulturminner og kulturlandskap. De arrangerer turer, driver dugnader og samler dokumentasjon fra livet på Vegaøyene. Den gamle næringen der det blir høstet edderdun er blitt selve symbolet på Vegaøyen verdensarv-område, som er satt på UNESCOs verdensarvliste. 23 kulturlandskapsprosjekter fra 15 fylker konkurrerte om å få prisen, som Norsk Kulturarv har tatt initiativ til.

Juli Store avlingskader i Troms

Bøndene i Troms opplevde store avlingstap som følge av dyp tele gjennom vinteren kombinert med kald og regnfull vår og sommer. Både grovfôr- og potetavlinger ble kraftig redusert, mange steder som følge av de tøffe klimatiske forholdene. For å kompensere for tapet av fôr, ga SLF lokale importører tillatelse til å importere 3000 tonn høy tollfritt. Avtalepartene fastsatte økte erstatningssatser for Troms. Over halvparten av erstatningsutbetalingene etter klimaskader i 2010 gikk til Troms fylke.

August Søknad om produksjonstilskudd i jordbruket

45 676 foretak søkte om produksjonstilskudd i august. Dette var 877 færre enn i 2009. De foreløpige tallene indikerte et brudd med en langvarig trend på husdyrsiden. For første gang var økningen i antall ammekyr større enn nedgangen i antall melkekyr, og antall kyr totalt økte fra snaut 306 000 til vel 307 000 kyr. De foreløpige tallene for jordbruksareal i drift viste i alt 10,048 mill daa, en nedgang på 40 000 daa i forhold til de ende-

lige tallene for 2009. Sammenlignet med de foreløpige tallene for 2009, er arealet redusert med 65 000 daa. Av jordbruksarealet var ca. 2/3 eng og beite og 1/3 åpen åker, og da for det meste korn.

September Økodagene 2010

Første uken i september var økologisk mat og økologisk landbruk gjennomgangstema i en rekke arrangementer. Søndag møtte tusenvis av mennesker til familiedag på Folkemuseet på Bygdøy. Mandag fortsatte med bl.a. minimesse og inspirasjonssamling for produsenter og markedsaktører. Det hele ble avrundet med Nasjonal økokonferanse over to dager.

FOTO: ODD GUNNAR NORDENGEN

Etter flere år med økning i det økologiske markedet målt i verdi, ble det i første halvår 2010 en nedgang både i verdi og volum. Produksjonen av økologisk melk økte, mens produsentene av økologisk kjøtt og egg i større grad tilpasset produksjonen til salget i 2009.

Oktober Laveste fosfortall i Vestre Vansjø siden 1989

Både fosfor- og algeverdiene fortsetter å gå ned i Vestre Vansjø. De siste ni årene har fosforinnholdet vist en nedadgående trend, og tallene har ikke vært lavere siden 1989. Det har vært en omfattende tiltaksgjennomføring i vassdraget de siste 10–20 år, både i landbruket og i andre sektorer. Utviklingen i Vestre Vansjø viser at fosforverdiene har nådd et lavere nivå enn før flommen i 2000. Flommen førte til en forverret situasjon i flere år. Utviklingen nå tyder på at vi ser effekten av tiltakene.

FOTO: TERJE FAGERHIM

November Tømmertransport på bane kan økes med 50 prosent

Dette var en av konklusjonene som framkom i rapporten SLF og Jernbaneverket overleverte LMD. Kostnads-effektivisering av virkestransport er avgjørende for at skognæringen skal nå målsettingen om vesentlig økt hogst. Jernbanen er det beste alternativet ved langtransport, både med hensyn til økonomi, miljø og trafiksikkerhet – en vinn-vinn-løsning for myndigheter og næring. Utredningen ble gjort i samarbeid med skognæringen.

Desember Kraftig prisøkning på jordbruksråvarer internasjonalt

Prisene på flere jordbruksråvarer økte kraftig internasjonalt i løpet av høsten 2010, og ved årsskiftet nådde FNs matvareorganisasjons (FAOs) samlede prisindeks for jordbruksråvarer et nytt historisk toppunkt over rekorden fra 2008.

På grunn av skjerming med tollvern på varer som produseres i det norske jordbruket har Norge blitt mindre påvirket av prisøkningene. Det har imidlertid blitt prisøkning på en del varer som importeres med lav eller ingen toll og på sentrale innsatsfaktorer.

Regnskap 2010

SLFs driftsramme står i Prp. 1 S (2009–2010) kap. 1143/4143. I 2010 var SLFs driftsramme 185,1 mill. kroner. Denne rammen hadde følgende fordeling mellom lønnsutgifter og kjøp av varer og tjenester:

Driftsutgifter SLF

	REGNSKAP			BUDSJETT
	2008	2009	2010	2010
Lønnsutgifter	98 826 358	101 391 733	101 620 673	100 180 000
Varer og tjenester	73 452 677	73 038 399	80 817 836	84 892 106
SUM DRIFTSUTGIFTER	172 279 035	174 430 132	182 438 509	185 072 106

De totale driftsutgiftene til SLF var 182,4 mill. kroner i 2010. Dette er en økning på 8 mill. kroner sammenlignet med 2009. I tillegg utgiftsførte SLF 9,4 mill. kroner som belastningsfullmakter til drift og utvikling av IKT-systemer og utredninger gjennom jordbruksforhandlingene. Disse er utgiftsført på ordningene eller fondene SLF har ansvar for. De samlede lønnsutgiftene var 101,6 mill. kroner og kjøp av varer og tjenester 80,8 mill. kroner. Dette er henholdsvis en økning på 0,3 mill. kroner og 7,8 mill. kroner sammenlignet med 2009. De samlede driftsutgiftene til SLF var 2,6 mill. kroner lavere enn det disponible budsjettet i 2010.

Inntekter SLF

	REGNSKAP			BUDSJETT
	2008	2009	2010	2010
SLFs driftsinntekter	36 975 071	36 993 793	41 719 951	34 551 000
Refusjonsinntekter fra NAV	4 049 333	3 550 193	4 138 155	-
Sum inntekter	41 024 404	40 543 986	45 858 106	34 551 000

SLF hadde i 2010 et inntektskrav i statsbudsjettet kap. 4143 på 34,6 mill. kroner. Driftsinntektene på denne posten var på 41,7 mill. kroner. SLF fikk i tillegg 4,1 mill. kroner i fødsels- og sykepenger. Overskuddet av inntektskravet samt fødsels- og sykepengene inngår i SLFs driftsramme.

Forvaltning

SLF forvalter midler både direkte fra statsregnskap og gjennom statlige og ikke-statlige fond. SLF har regnskapsansvar for følgende statlige fond:

- Jordfondet
- Landbrukets utviklingsfond (LUF)
- Skadefond for landbruksproduksjon
- Etter- og videreutviklingsfondet i landbruket (EVL)
- Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukt
- Utviklingsfond for jordbruket

Videre har SLF regnskapsføreransvar for følgende ikke-statlige fond:

- Prisetjevningsordningen for melk
- Kvoteordning for melk
- Omsetningsfondene

SLFs utbetalinger i statsregnskap utenom egen drift i 2010

POST	UTGIFTER	2008	2009	2010
1115.23	Særskilt prosjekt	1 499 999	750 000	-
1139.70	Genressurser, miljø- og ressursregistrering	6 130 000	6 140 000	6 180 000
1143.60	Tilskudd til veterinærdekning	98 091 341	114 163 547	118 878 971
1143.70	Tilskudd til korberedskap	103 671	108 706	43 793
1143.72	Erstatninger	297 850	298 167	1 277 903
1143.73	Tilskudd til erstatninger m.m	29 316 539	36 811 598	11 234 377
1143.74	Tilskudd til prosjekt innen planteforedling	14 628 000	14 628 000	14 979 000
1143.75	Komp. til dyreeiere som blir pålagt beitenekt	78 750	-	102 280
1148.70	Tilskudd til sikringstiltak	34 902 993	-	-
1148.71	Naturskadeerstatninger	84 272 521	63 526 990	47 678 882
1149.51	Tilskudd til Utviklingsfondet for skogbruket	3 271 000	3 271 000	3 271 000
1149.71	Verdiskapingstiltak skogbruk, energiflis m.m.	1 567 388	19 575 601	33 886 427
1150.50	Fondsavsetninger	1 012 592 000	1 189 029 000	1 131 386 000
1150.70	Markedsregulering	146 104 401	220 097 658	228 684 146
1150.73	Pristilskudd	2 143 261 131	2 049 928 744	2 177 622 711
1150.74	Direkte tilskudd	6 930 454 071	7 160 026 839	7 513 402 392
1150.77	Utviklingstiltak	155 066 611	172 077 863	181 383 430
1150.78	Velferdsordninger	1 632 428 308	1 656 038 478	1 659 277 344
	SUM UTGIFTER	12 294 066 575	12 706 472 190	13 129 288 656

SLFs inntekter i statsregnskap utenom egen drift i 2010

POST	INNTEKTER	2008	2009	2010
4150.70	Tilbakebetalt tilskudd reguleringsanlegg	-	8 583 333	-
4150.85	Markedsordning korn	12 516 522	9 722 750	38 023 326
5309.29	Tilfeldige inntekter Finansdepartementet	712 135	782 120	495 905
5511.71	Auksjonsinntekter fra tollkvoter	52 980 201	92 389 158	105 429 791
5605.83	Renteinntekter	2 061 338	273 559	23 437
5700.72	Arbeidsgiveravgift (SLF)	12 001 485	12 241 137	12 270 053
	SUM INNTEKTER	80 271 681	123 992 057	156 242 512

Inntektene fra Markedsordningen for korn var i 2010 på 38 mill. kroner. De store avvikene fra år til år skyldes at inntekten varierer med verdensmarkedsprisen på korn. Auksjonsinntektene fra tollkvoter var i 2010 på 105,4 mill. kroner. Hovedauksjonen finner sted i oktober/november og markedsutsiktene og konkurransesituasjonen for det enkelte produkt på auksjonstidspunktet vil være avgjørende for auksjonsbeløpets størrelse. Hovedgrunnen til de høye inntektene i 2010 var auksjonen for kraftfôrråvarer i november, som oppnådde uventet høye priser på 207 kroner per tonn. Auksjonsbeløp ved tidligere auksjoner har vært ca. 12 kroner per tonn. Denne auksjonen innbrakte 23,5 mill. kroner alene.

Fondsregnskap 2010

FOND	INNTEKTER	UTGIFTER	NETTO FINANS	RESULTAT
Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter	128 403 352	133 641 522	938 911	-4 299 259
Prisutjevningsordningen for melk	587 421 398	607 471 263	2 825 694	-17 224 171
Jordfondet	-	-	-	-
Landbrukets utviklingsfond 1)	1 099 149 615	1 110 019 401	-27 084 399	-37 954 184
Skadefondet for landbruksproduksjon 1)	50 000 000	104 142 182	6016	-54 136 166
Etter- og videreutdanning i landbruket	-	-	13 143	13 143
Utviklingsfondet for skogbruket 1)	3 271 000	2 887 421	210 235	593 814
Kvoteordningen for melk	54 107 633	53 082 892	367 384	-5 307 875
SUM	1 922 352 998	2 011 244 679	-22 723 016	-118 314 698

1) Inntektene til fondene består hovedsakelig av overføringer fra statens bevilgningsregnskap – fondsavsetninger.

Andre nøkkeltall – Fondsregnskap 2010

FOND	BANKINNSKUDD	EGENKAPITAL	GJELD	EK I % AV BALANSE
Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter	9 052 153	3 168 847	7 821 780	28,8 %
Prisutjevningsordningen for melk	158 669 508	158 858 613	-	100,0 %
Jordfondet	7814334	521 773	1 247 007	29,5 %
Landbrukets utviklingsfond 1)	1 208 052 143	2 049 268 498	607 853	100,0 %
Skadefondet for landbruksproduksjon 1)	22 553 877	22 307 784	-78 471	100,0 %
Etter- og videreutdanning i landbruket	638656	638 565	-	100,0 %
Utviklingsfondet for skogbruket 1)	8 428 622	8 428 622	-	100,0 %
Kvoteordningen for melk	6 891 211	11 707 919	-4 208	100,0 %
SUM	1 422 100 504	2 254 900 621	9 593 961	93,6 %

Omsetningsrådets regnskap er ferdig først på våren 2011 og blir lagt frem for rådet primo juni. For nærmere informasjon om de ulike fondsregnskapene og tilskuddsordningene samt SLFs inntekter, viser vi til SLFs årsrapport del 1.

2000–2010

Ti år med Statens landbruksforvaltning

Det er 10 år siden SLF ble etablert. I løpet av disse årene har vi sett mange endringer i omgivelsene. Internasjonalt er råvaremarkedene endret fra relativt sett lave og stabile matvarepriser ved inngangen av tiåret til høye og varierende priser mot slutten av tiåret.

Landbruksforvaltningen har i hele perioden arbeidet med sikte på at det kunne komme en ny forhandlingsløsning i WTO. I ettertid viser det seg at andre forhold internasjonalt, som endringer i EU og EØS-avtalens artikkel 19 og protokoll III samt inngåelse av flere frihandelsavtaler, har hatt større betydning.

I de nasjonale markedene var det høy aktivitet innen markedsreguleringen som følge av overproduksjon ved inngangen og midten av tiåret. Forbruksveksten har imidlertid bidratt til god balanse mellom tilbud og etterspørsel i markedet for norskproduserte matvarer i denne perioden. Import av både råvarer til næringsmiddelindustrien og bearbejdede varer til handelen har økt gjennom hele tiåret.

Produktiviteten i landbruket har vært stigende gjennom hele perioden. Den norske landbruksproduksjonen har

økt samtidig som antallet foretak som driver landbruk er redusert. I den andre enden av verdikjeden er konsentrasjonen i dagligvarehandelen blitt tydeligere. Markedet er delt mellom «fire store» dagligvarekonsern. Utenlandske aktører har forsøkt å vinne innpass, uten å lykkes. Næringsmiddelindustrien har også endret struktur og strategier i takt med endringene i markedene.

Ivaretagelse av miljø og ressursgrunnlaget i landbruket har vært sentralt i tiårsperioden. Dette gjelder både innretningen av de generelle virkemidlene og etableringen av mer målrettede miljøvirkemidler gjennom miljøprogrammene nasjonalt, regionalt og lokalt. Mot slutten av tiåret kom klimapolitikken for alvor på dagsordenen. Den vil sette sitt preg på årene som kommer.

2000

Statens landbruksforvaltning blir opprettet

Statens landbruksforvaltning (SLF) ble etablert 1. juli 2000. Statens kornforretning, Omsetningsrådets sekretariat med Landbrukets priscentral, Fraktkontoret for slakt og deler av Statens landbruksbank ble samordnet i den nye virksomheten. Noen oppgaver fra daværende Landbruksdepartementet ble også overført til SLF. Formålet med samordningen var å effektivisere den statlige styringen av viktige virkemidler i landbrukspolitikken og bidra til en mer rasjonell og effektiv ressursbruk.

2001

Ny markedsordning for korn

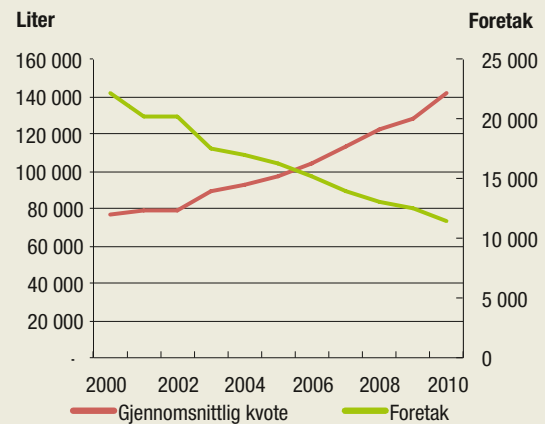
Ny markedsordning for korn ble iverksatt 1. juli 2001. Statens kjøpeplikt på korn til faste priser ble opphevet og erstattet med målpriser i jordbruksavtalen, og markedsreguleringen ble lagt til Norske felleskjøp. For SLF medførte det at et betydelig antall årsverk i laboratoriene måtte fjernes. Importvernet ble samtidig lagt om til et system med tollkvoter til redusert tollsats som fordeles ved auksjon.

2002

Foretaksmodellen blir innført

Med virkning fra 1. juli 2002 ble «foretaksmodellen» innført i forvaltningen. I korte trekk innebar denne endringen at man erstattet begrepet «bruker» med «foretak». Hensikten var å bringe tilskudsregelverket i samsvar med annen lovgivning og regelverk som regulerer næringsvirksomhet i jordbruket, slik som skattelovgivningen og merverdiavgiftsregelverket. Myndighetene ønsket dessuten å legge til rette for økt samarbeid og muligheter for selskapsdannelser. Justeringen av regelverket var en tilpasning til den utvikling som allerede hadde funnet sted innenfor jordbruket. Endringen skulle gjøre regelverket enklere og mer forståelig og bidra til en større grad av likebehandling og fleksibilitet. Den årlige andelen av søkere av tilskudd med annen selskapsform enn enkeltpersonforetak har siden 2002 vært stabilt økende.

Utvikling i gjennomsnittlig melkekvote og antall foretak 2000-2010

Staten åpner for privat salg av melkekvote

Figuren viser antall foretak som driver kumelkproduksjon fra 2000–2010 og den årlige gjennomsnittskvoten i samme periode. Det har vært en moderat økning i gjennomsnittskvoten i perioden 2000–2002. Dette må ses i sammenheng med inndragning av kvote solgt til staten i årene frem til 2001.

Fra 2003 og frem til 2010 har gjennomsnittskvoten økt noe mer. Fra 2002 ble all kvote solgt til staten solgt ut igjen til produsentene, og fra 2003 ble det åpnet for privat salg av melkekvote. Fra 2009 er det også åpnet for kvoteleie. Interessen for å etablere samdrift har vært jevnt stigende fra 1998 og frem til ordningen for kvoteleie ble innført.

2003

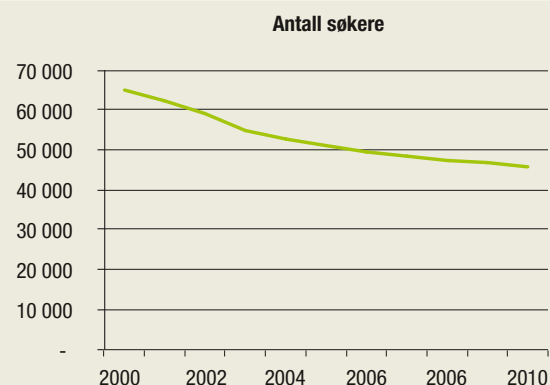
Økt myndighet til kommunene

Med bakgrunn i St.meld nr. 19 (2001–2002) ble beslutningsmyndigheten i konsesjonssaker etter konsesjonsloven og delingssaker etter jordloven overført til kommunene. SLFs rolle på området ble å formidle og gi råd om nasjonal politikk, drive faglig oppfølging av kommuner og fylkesmannsembetene og ivareta hensynet til rettsikkerheten.

Nedgang i antall foretak

Figuren viser en stabil nedgang i antall foretak som søker om produksjonstilskudd i perioden 2000–2010. I år 2000 var det 64 774 som søkte om produksjonstilskudd, mot 45 676 i 2010. Dette er en nedgang på 29,4 prosent.

I år 2000 var det 10,3 mill. daa jordbruksareal i drift, mot 10,04 mill. daa i 2010. Dette er en nedgang på 2,5 prosent.

2004

Taktskifte for jordvernet

Den store arealkonferansen som ble holdt i Stavanger høsten 2004 markerte et taktskifte for jordvernet. Her ble målet om en halvering av den årlige omdisponeringen av de mest verdifulle jordressursene frem til 2010 lansert. Siden dette har miljøvernministeren og landbruks- og matministeren bl.a. i to brev til kommunene understreket viktigheten av at virkemidlene for å sikre jordressursene brukes aktivt. Det er kommunene som har hovedansvaret for å ta vare på jordressursene gjennom sin forvaltning etter plan- og bygningsloven og jordlova.

SLF har bidratt til konkretisering og oppfølging av jordvern målet på en rekke måter. Vi har utviklet et nettverk mellom arealplanleggerne i fylkesmannsembetene og etablert underlaget som gjør det mulig å måle utviklingen. Her står kommunenes KOSTRA-rapportering sentralt. I 2008 bidro SLF i arbeidet med rapporten «Klimaskifte for jordvernet». Rapporten inneholder forslag til flere nye virkemidler for et sterkere jordvern. SLF har senere utredet spørsmålet om en egen lovhjemmel for jordvern. I årene 2006 t.o.m. 2009 hadde SLF innsigelsesmyndighet i kommunale plansaker som berørte jordressurser og kulturlandskap. SLF fremmet i denne perioden innsigelse i 46 av de 63 sakene vi hadde til behandling. I alt 5200 daa verdifulle landbruksarealer, hvorav 4500 daa dyrket mark av kornkvalitet, ble gjort til gjenstand for ny vurdering. For en stor andel av disse arealene ble det besluttet at de ikke skulle omdisponeres. I 2010 har SLF utarbeidet nytt veiledningsmaterieil for ivaretagelse av landbrukshensyn i planlegging etter plan- og bygningsloven.

2005

Miljøvirkemidlene i jordbruket

I St.meld nr. 19 (1999–2000) ble det multifunksjonelle landbruket beskrevet som et nytt, viktig fundament for utviklingen fremover. I kjølvannet av meldingen ble det bestemt at det skulle utarbeides et miljøprogram for landbruket. Dette programmet skulle ha både lokal, regional og nasjonal forankring. I 2003 ble det bestemt at det skulle innføres krav om at alle jordbruksforetak skal ha en miljøplan. Miljøplanen skal sikre at miljøhensyn ivaretas i den praktiske jordbruksdriften.

I 2005 fikk fylkesmennene i dialog med SLF på plass nødvendig regelverk, søknadsskjema og administrative rutiner for behandling av regionale miljøprogramtilskudd samt gjennomført første søknadsrunde. Oppslutningen om de nye ordningene var god. Første utbetaling fant sted i 2006. Interessen for Spesielle miljøvirkemidler i jordbruket (SMIL) og aktiviteten knyttet til disse virkemidlene økte også i 2005. Så å si alle kommuner utformet tiltaksstrategier for bruken av disse midlene. Videre kunne hele 98 prosent av bøndene bekrefte at de hadde en miljøplan for driften på gården.

Skogoppgavene får økt politisk oppmerksomhet

Skognæringen og ressursforvaltningen på skogområdet har fått økt politisk oppmerksomhet. I siste halvdel av tiåret har skogfondsordningen blitt styrket og tilskuddsrammene til skogtiltak økt. I løpet av tiåret er miljøsertifisering bygd opp i næringen, miljøregistreringer er utført for all skog og det er innført regler og rutiner for ivaretagelse av viktige miljøverdier. De siste årene har også skogens betydning for det globale klimaet kommet i fokus.

SLF er nasjonal fagmyndighet på skogområdet. Fra og med 2005 fikk SLF ansvar for å forvalte skogloven, tilskuddsordninger på skogområdet, skogfond og resultatkontroll. Ansvarer innebærer også faglig veiledning og formidling, både til næring og forvaltning.

2006

Mens vi venter på WTO

Den 24. juli 2006 ble det brudd i WTO-forhandlingene etter at USA nektet å godta krav om større kutt i internstøtten. Forhandlingene ble utsatt på ubestemt tid.

Det har vært forhandlet om en ny WTO-avtale (den såkalte Doharunden) omtrent like lenge som SLF har eksistert. Flere ganger har man forventet gjennombrudd i forhandlingene og snarlig implementering av ny avtale. Tydeligst var dette i juni 2008, da forhandlingene var kommet så langt at utenriksministrene var sammenkalt. Forventningene om en ny WTO-avtale har preget den landbrukspolitiske diskusjonen i Norge og mange andre land. SLF har det siste tiåret bygget opp betydelig WTO-kompetanse gjennom å bidra det faglig grunnlag til forhandlingene.

FOTO: SLF

2007

Ny landsdekkende landbruksvikarordning

Ved jordbruksoppgjøret i 2007 ble det på bakgrunn av nedgangen i antall kommuner med landbruksvikar vedtatt å etablere en ny landsdekkende landbruksvikarordning med virkning fra 2008. Avløserlagene fikk ansvaret for ordningen, og det ble lagt til grunn at det måtte etableres 240 årsverk. Kostnadene ved den kommunale landbruksvikarordningen var delt mellom staten, kommunene og brukerne. Det ble lagt vekt på at den nye ordningen skulle være enkel og fleksibel. 2008 ble et overgangsår med både gammel og ny ordning. I 2010 var det ca. 235 årsverk landbruksvikarer i avløserlagene som dekket 398 kommuner. Målet om en ny landsdekkende landbruksvikarordning var dermed oppnådd.

2008

Økt import og store prissvingninger i råvaremarkedet

Prisene for jordbruksråvarer på de internasjonale markedene begynte å stige kraftig i 2007 og økte videre i første halvår av 2008. Andre halvår sank prisene ned mot 2007-nivå. I 2010 økte prisene igjen.

Nettoomsetningen av matvarer har vokst med 50–60 prosent i Norge de siste 10 årene. Importen av matvarer er mer enn fordoblet i samme tidsrom. Selv om verdien av den innenlandske produksjonen har økt, har importen likevel tatt markedsandeler i perioden.

Korn hadde en spesielt kraftig prisvekst, og verdensmarkedsprisene lå tidvis over norsk engrospris.

Nasjonalt utviklingsprogram for klimatilpassing i jordbruket

Menneskeskapte klimagassutslipp og påfølgende klimendringer er en av vår tids største utfordringer. Landbruket kan bli mer påvirket av et endret klima enn mange andre næringer. St.meld. nr. 39 (2008–2009) «Klimautfordringene – landbruket en del av løsningen» er grunnlaget for gjennomføringen av klimatilpassing i landbruket. Meldingen legger vekt på både mulighetene for å redusere klimagassutslippene fra jordbruket og skogens potensial som karbonlager og kilde til råstoff for økt trebruk og økt bruk av bioenergi.

5,7%

av jordbruksarealet
var under omlegging
eller lagt om til
økologisk drift i 2010

Nasjonalt utviklingsprogram for klimatiltak i jordbruket ble startet i 2008. Som sekretariat arbeider SLF med prioritering og fordeling av midler til prosjekter som kan øke kompetansen om jordbrukets klimagassbalanse og hva som kan være effektive klimatiltak. En viktig oppgave for SLF er også å formidle informasjon og kunnskap om klima og jordbruk til næringen. I SLFs oppgaver knyttet til forskningsmidlene over jordbruksavtalen gis også oppfølgingsområdene i St.meld. nr. 39 særlig prioritet.

NOU – Klimatilpassingsutvalget peker på at endret klima kan øke risikoen for skader i jordbruket. Som forvalter av erstatningsordninger etter naturskade og klimabetingede skader, utreder SLF konsekvensene av et endret risikobilde og behovet for økt beredskap.

2009

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket

Kulturminneåret 2009 satte preg på arbeidet med kulturlandskap. Våren 2009 kunne landbruks- og matminister Lars Peder Brekk sammen med miljø- og utviklingsminister Erik Solheim presentere 20 utvalgte kulturlandskap i jordbruket. Dette var resultatet av et fellesprosjekt mellom landbruks- og miljøforvaltningen. De 20 utvalgte kulturlandskapene ble presentert ved en symbolsk åpning i Vangrøftdalen i Os kommune i Hedmark 28. juni 2009. I 2010 kom ytterligere to nye områder til.

SLF, Direktoratet for naturforvaltning og Riksantikvaren fikk i 2006 i oppdrag å etablere kriterier og fremme forslag til jordbruksområder som skulle inngå i en slik forvaltning. Et grunnleggende forhold for utvelgelsen av områdene var at de skulle ha store biologiske og kulturhistoriske verdier og at det skulle være realistisk å få til langsiktig skjøtsel og vedlikehold. SLF ledet og koordinerte oppdraget. Utvalgte kulturlandskap i jordbruket omfatter 22 områder med nasjonal representativitet utvalgt på bakgrunn av landskapstyper, driftstilpasninger

og geografisk spredning. Arbeidet må karakteriseres som et vellykket samarbeidsprosjekt mellom miljøvern- og landsbruksforvaltningen. Økonomisk er satsingen også et spleiselag, med midler både over jordbruksavtalen og over miljøvernforvaltningens budsjett.

Endringer i lovverket for landbrukseiendommer

I juli 2009 ble odels-, jord- og konsesjonsloven endret. Arealgrensene for odelseiendommer og konsesjonsplikt for utbygd eiendom ble hevet. I jordlova ble det innført varig driveplikt for alle eiere av eiendom med jordbruksareal. I konsesjonsloven ble reglene om boplikt skjerpet. Den som tar over eiendom fra nær slekt og ikke skal oppfylle boplikten, må søke om konsesjon. Samboere fikk samme rettsstilling som ektefeller i lovverket. SLF har holdt kurs om lovendringene for over 90 prosent av kommunene og for fylkesmennene.

Økologimålet blir endret

I Soria Moria 1-erklæringen fra 2005 satte regjeringen som mål at 15 prosent av matproduksjonen og matforbruket i 2015 skulle være økologisk. I Soria Moria 2-erklæringen høsten 2009 ble fristen for å nå målet om 15 prosent endret til 2020. I 2009 var det for første gang en reduksjon i etterspørselen etter økologiske produkter. Satsingen på økologisk landbruksproduksjon er langsiktig. I 2010 var 5,7 prosent av jordbruksarealet lagt om eller under omlegging til økologisk drift. Skal målene nås, er det avgjørende å holde fast på stimuleringen av produksjonen og akseptere at etterspørselen vil variere over tid.

Økologisk landbruk skal spille en rolle som et korrektiv og en spydspiss i arbeidet for å gjøre all norsk landbruksproduksjon mer miljøvennlig og bærekraftig. Økologisk landbruk har bidratt til økt interesse for betydningen av å redusere bruk av handelsgjødsel og pesticider i råvareproduksjonen og å redusere bruk av tilsetningsstoffer i matvarer.

FOTO: ANNE GLADHEIM / SLF

FOTO: LMD

2010

Mer import fra EU

Artikkel 19 i EØS-avtalen omhandler markedsadgangen for de viktigste jordbruksvarene til det norske markedet. Gjennom to runder (i 2003 og 2010) har artikkel 19 resultert i flere og større kvoter fra EU til Norge. De siste ti årene har Norge inngått flere nye frihandelsavtaler. De fleste har gitt de nye handelspartnerne del i det norske

markedet i form av kvoter. SLFs arbeid med å auksjonere ut og administrere kvoter har økt betydelig de siste ti årene. Blant annet har regelverket vært revidert flere ganger for å sikre at kvotene fordeles i auksjonene på en konkurransenøytral og samfunnsøkonomisk gunstig måte. Videre har importen av sammensatte matvarer som brød, sauser og pizza økt betydelig.

Ressurs, skogbruk og areal

På resultatområdet areal, skogbruk, ressursforvaltning og økologisk landbruk skal SLF bidra til å sikre ressursgrunnlaget for landbruksproduksjon og levende bygder. Arbeidsområdene omfatter utvikling og forvaltning av virkemidler og tiltak knyttet til arealbruk, skog, miljø og kulturlandskap, økologisk landbruk og klimautfordringer. Forvaltning av erstatningsordningene i landbruket, sekretariatsoppgavene for naturskadeordningen og det koordinerende ansvaret i SLF overfor fylkesmannsembetene ligger også under dette området.

Jordvern og arealplanlegging

Omdisponering av dyrket og dyrkbar mark

Omdisponering av landbruksareal skal rapporteres inn av kommunene via KOSTRA (Kommune-Stat-Rapportering). I 2010 ble det samlet inn statistikk for rapporteringsåret 2009. Nær alle kommunene har rapportert for dette året, og SLF vurderer at tallene for 2008 og 2009 er av noe bedre kvalitet enn foregående år. Kommunene rapporterer omdisponering av både dyrket og dyrkbar mark.

Regjeringen har satt som mål at årlig omdisponering av dyrket mark skal halveres innen 2010, slik at det da ikke omdisponeres mer enn 5700 daa årlig. I 2009 ble det omdisponert 8300 daa dyrket jord. Dette er 400 daa mer enn i 2008 og 2600 daa mer enn målsettingen. Til sammen ble 13 000 daa dyrket og dyrkbar jord vedtatt omdisponert til andre formål enn landbruk i 2009. Resultatet for 2010 vil foreligge 15. juni 2011.

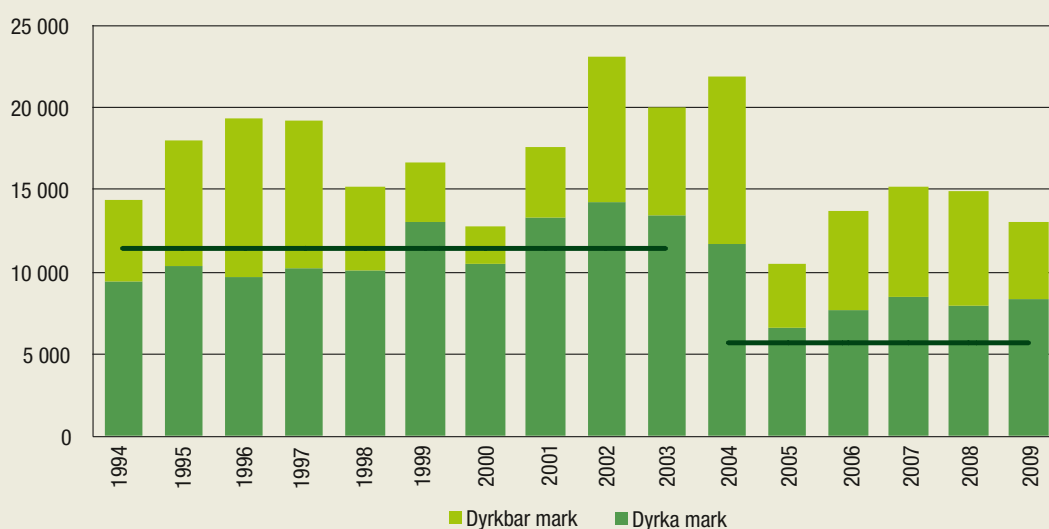
Dette viser at det vil bli vanskelig å nå regjeringens jordvernmål. Skal målet nås, kreves det en strengere

praktisering av jordvernet. Det blir også en utfordring å holde omdisponeringen på dette nivået etter 2010.

Som ledd i arbeidet med å følge opp de nasjonale målene om å ta vare på jordressurser, har SLF et særlig ansvar for juridiske virkemidler og informasjonsvirksomhet. SLF driver et fagnettverk for representanter fra fylkesmennene innenfor området areal- og planspørsmål og deltar med foredrag på kommunesamlinger i regi av fylkesmennene.

Nasjonalt jordvernmål sier at innen 2010 skal den årlige omdisponeringen av de mest verdifulle jordressursene halveres. I Norge utgjør jordbruksarealene ca. 3 prosent av totalt landareal, mens de i verden utgjør ca. 10 prosent. Norge har ca. 2,2 daa jordbruksareal per innbygger, mot ca. 2,7 daa per verdensborger. I Norge er bare ca. 1/3 av jordbruksarealet egnet for matkornproduksjon.

Omdisponert areal fordelt på dyrka og dyrkbar mark. Sum jordlov og plan- og bygningslov

Linjene viser gjennomsnittsnivået for årlig omdisponert areal dyrket mark for 10-årsperioden før 2004 og målet om å halvere omdisponeringen fra 2004.

3%

av landarealet i Norge
er jordbruksareal. 1/3
av dette er egnet til
matkornproduksjon

Jordvern og samferdsel

SLF deltok i 2010 for første gang i felles direktørmøte mellom Vegdirektoratet og de tre miljødirektoratene Riksantikvaren, Klima- og forurensningsdirektoratet og Direktoratet for naturforvaltning. SLF redegjorde for hovedlinjer i landbrukets arealpolitikk, med vekt på jordvern og kulturlandskap, samt status og utvikling innenfor dette området.

SLF har deltatt i transportetatenes «Klima- og miljøgruppe» i forbindelse med oppstart av arbeidet med Nasjonal transportplan (NTP) for 2014–2023, og har levert skriftlige innspill til dette arbeidet.

Ny veileder om landbruk i plan- og bygningsloven

I 2010 har SLF utarbeidet en ny veileder om ivaretagelse av landbruk i planlegging etter ny plan- og bygningslov. Veilederen vil bli publisert på nettsidene til Miljøverndepartementet, Landbruks- og matdepartementet og hos SLF. Veilederen er primært innrettet mot kommunal arealplanlegging.

Landbruksbygg-programmet

SLF er sekretariat for et femårig nasjonalt program for landbruksbygg og kulturlandskap som kom i gang i 2008. Programmet skal legge til rette for bedre landskapstilpasning og bedre utforming av nye, store landbruksbygg der det også tas hensyn til eksisterende bygningsmiljø og tunformer. Programmet er organisert med en styringsgruppe på nasjonalt nivå ledet av Landbruks- og matdepartementet og tre arbeidsgrupper som arbeider med følgende tema:

- Nye landbruksbygg og kulturlandskap, herunder design av landbruksbygg og tun
- Ny bruk av ledige landbruksbygg
- Kartlegging av tilstanden til kulturhistorisk viktige landbruksbygg

Felleskonferanse for fylkesmennenes landbruks- og miljøverndirektører

SLF arrangerte høsten 2010 sammen med Direktoratet for naturforvaltning og Klima- og forurensningsdirektoratet en felles samling for fylkesmennenes landbruks- og miljøverndirektører, etter oppdrag fra Miljøverndepartementet og Landbruks- og matdepartementet. Samlingen konsentrerte seg rundt tre sesjoner: Skog, klima og naturmangfold, skogsveibygging og hensynet til Inngrepsfrie naturområder i Norge (INON) samt vannforvaltning.

Erfaringene som kom frem i løpet av konferansen ble oppsummert i en rapport som er oversendt departementene. Hovedinntrykket er at konferansen og de aktuelle temaene ble tatt godt imot, og at miljøverndirektører og landbruksdirektører så det som nyttig med en felles arena der berørte direktorater og departementer deltok. De tre direktoratene anbefaler at slike fellessamlinger mellom landbruks- og miljøforvaltningen arrangeres jevnlig.

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven har vært tema på nettverkssamlingene for jurister og arealforvaltere. SLF har i 2010 avgitt uttalelse til forskrifter etter naturmangfoldloven vedrørende prioriterte arter, utvalgte naturtyper, utsetting av utenlandske treslag og innførsel og utsetting av fremmede organismer.

Odelslov, jordlov og konsesjonslov

Det er generelt et stort behov for informasjon i kommunene og hos fylkesmennene om regelverket og rammene for skjønnsutøvelsen.

Det har vært fokusert på å veilede kommunene i de nye reglene etter lovendringene fra 2009. I løpet av 2009 og 2010 har SLF holdt kurs om det fornyede lovverket for kommunene i alle fylker. SLF fikk i 2010 nye nettsider, og disse er nå oppdatert med detaljert informasjon om lovverket og skjemaer knyttet til dette. SLF har også drevet utstrakt servicevirksomhet for fylkesmenn, kommuner og parter i saker på telefon og e-post.

Gjennom året har det vært behandlet tretten søknader om endring og innføring av forskrift om nedsatt konsesjonsgrense i ulike kommuner. Syv av disse kommunene har i forskriften også satt slektskapsunntaket ut av kraft.

SLF har fattet vedtak i seks odelsfrigjøringsaker i 2010. Av disse ble tre odelsfrigjort.

SLF har oppsummert arbeidet med odelsfrigjøringsaker i perioden f.o.m. 2004 t.o.m. 2010. Av totalt 50 saker ble resultatet av SLFs behandling at 30 eiendommer ble odelsfrigjort (en av disse ble senere omgjort av LMD, dvs. ikke odelsfrigjort) og 20 eiendommer ikke ble odelsfrigjort (en av disse ble senere omgjort av LMD, dvs. odelsfrigjort). Av disse 50 sakene har SLF i 16 saker (32 prosent) kommet til et annet resultat enn fylkeslandbruksstyret. I ni av disse har SLF omgjort vedtaket slik at eiendommen ikke ble odelsfrigjort og

i de andre syv har SLF omgjort slik at eiendommen ble odelsfrigjort.

Arealressursene i odelsfrigjøringsaker 2004–2010:

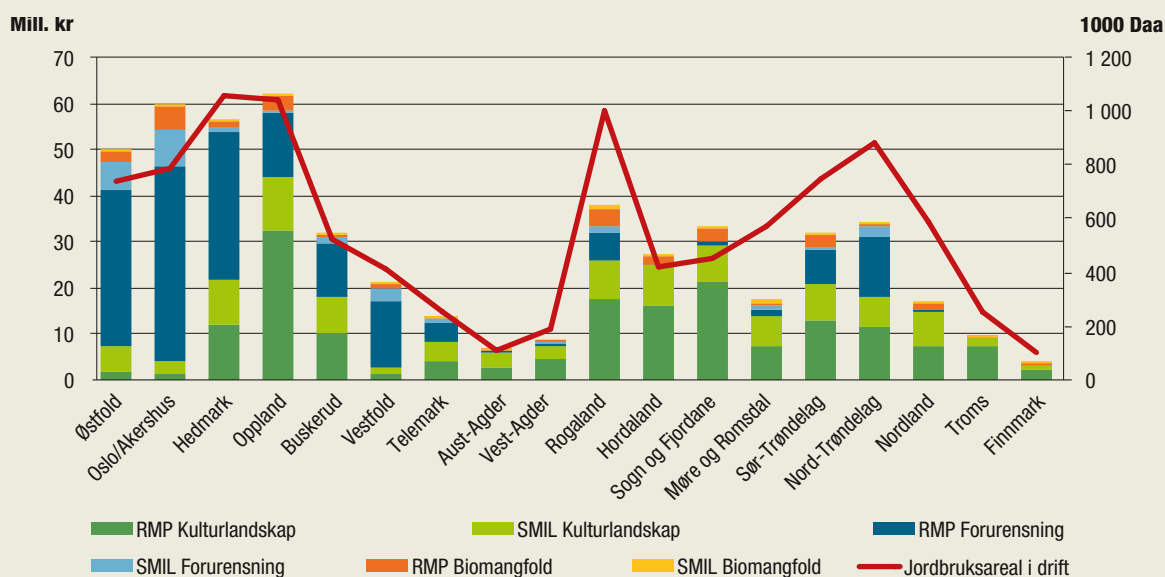
	Totalt areal	Dyrket mark	Prod. skog
Odelsfrigjort (30 saker)	31 389 daa	2 346 daa	10 847 daa
Ikke odelsfrigjort (20 saker)	22 010 daa	1 623 daa	13 605 daa
Alle sakene (50 saker)	53 399 daa	3 969 daa	24 452 daa

Rettsaker i 2010

- SLF har hatt en sak for Frostating lagmannsrett som gjaldt konsesjonsnektelse. Staten fikk medhold og dommen er rettskraftig.
- Det har vært en sak for Oslo tingrett om adgangen til å sette vilkår om avståelse i en konsesjonssak. Staten fikk ikke medhold i saken. Dommen er anket.
- SLF har hatt en sak for Gjøvik tingrett om konsesjonsnektelse der et AS har kjøpt to skogteiger. Staten fikk medhold og saken er anket.
- Det har vært en sak for Follo tingrett som gjaldt spørsmålet om vilkårene for ekspropriasjon av en husmannsplass var til stede. Staten fikk medhold. Dommen er anket.
- En sak om boplikt har vært oppe for Gulating lagmannsrett. Staten fikk medhold. Dommen er anket til Høyesterett.
- Oslo tingrett avsa kjennelse 12.2.2010. Saken gjaldt manglende hjemmel for ekspropriasjon. Staten ble frifunnet. Saken er anket.

Fylkesvis fordeling av miljøtilskudd i 2010

RMP – Regionalt miljøprogram SMIL – Spesielle miljøtiltak

Miljø i landbruket

Miljøvirkemidler i jordbruket

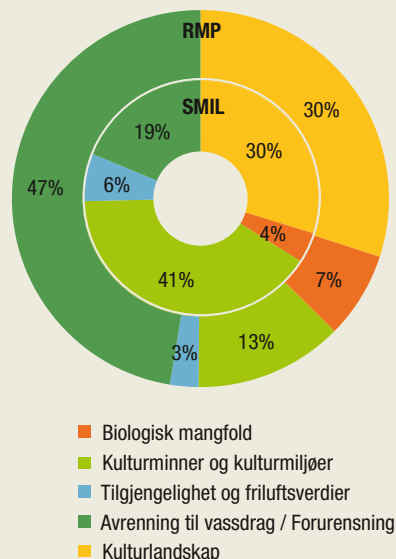
I budsjettet for 2010 ble det satt av 530 mill. kroner til å ivareta kulturlandskapsverdier og redusere forurensning gjennom ordningene regionalt miljøprogram (RMP) og spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL). Av dette ble 402,82 mill. kroner brukt til drifts- og skjøtselstiltak i RMP. 140 mill. kroner, som også inkluderer midler overført fra 2009, er innvilget til gjennomføring av engangstiltak i SMIL.

RMP har fylkesvise tilskuddsordninger og omfatter særskilte miljøformål i landbruket, som avrenning til vassdrag, kulturlandskap og kulturminner, friluftsliv og biologisk mangfold. I 2010 ble dette fordelt på hovedområdene som vist i figuren.

Hoveddelen av midlene er brukt på vanntiltak og skjøtsel av kulturmiljø/kulturminner. En forholdsvis liten andel av midlene er nyttet til tiltak som gjelder biologisk mangfold. Flere av de fylkesvise ordningene har imidlertid flersidige formål som også bidrar til biologisk mangfold, eksempelvis en rekke kulturlandskapsordninger og økologiske rensetiltak.

De fylkesvise miljøprogrammene skal sikre forankring av miljøarbeidet i landbruket på lokalt og regionalt nivå. Fylkene har ulike miljøutfordringer, der eksempelvis «kornfylkene» på Østlandet og i Trøndelag bruker en høyere andel av tilskuddene på avrenningstiltak enn fylker som har utfordringer knyttet til kulturlandskap. RMP rulleres hvert fjerde år for å sikre at ordningene har en hensiktsmessig innretning med tanke på miljøeffekt og enkel forvaltning.

Miljøtilskudd fordelt på resultatområder 2010

SMIL-midlene forvaltes i kommunene og har til hensikt å målrette miljøinnsatsen med utgangspunkt i lokale behov og utfordringer. Hovedtyngden av midlene går til kulturlandskapsstiltak. Eksempel på tiltak er istandsetting og restaurering av verneverdige bygninger eller andre kulturminner og tilrettelegging for opplevelser i landskapet. Det gjennomføres også tiltak for å redusere risiko for erosjon og for å etablere fangdammer og hydrotekniske anlegg.

Jordarbeiding og avrenning

Gjødsling og jordarbeiding påvirker vann og vassdrag ved tap av næringsstoffer og jordpartikler. Program for jord og vannovervåking (JOVA) måler avrenning i tolv nedbørfelt som representerer viktige jordbruksområder. Resultatene viser omfattende tiltaksgjennomføring de senere år, men tapene av næringsstoffer likevel har økt i flere av feltene. Ifølge Bioforsk skyldes dette blant annet økt nedbør som reduserer effektene av miljøtiltakene. En samlet vurdering av utviklingen de siste tolv år tilsier likevel at problemomfanget er blitt redusert. Det siste året er det registrert en betydelig nedgang i tilførsel av fosfor, særlig i feltene der det er mye husdyr. Redusert fosforgjødsling har mest sannsynlig bidratt til dette.

Det er en utfordring å måle kortsiktige effekter av tiltak for å redusere næringsstofftapet til vann. I Morsavassdraget er det imidlertid gjort flere målinger som viser at målrettet innsats over tid har hatt en positiv innvirkning på forurensningen fra landbruket. Redusert jordarbeiding og mindre gjødsling av fosfor har gjort at nedre del av Morsa nå har de laveste fosforverdier siden 1990.

Redusert jordarbeiding om høsten er blant de viktigste tiltakene i kornområdene for å begrense erosjon og avrenning. Redusert jordarbeiding kan imidlertid øke risikoen for soppangrep og giftstoffene mykotoksiner. SLF tildeler midler til ulike FoU-prosjekter for å få frem bedre kunnskap om hvordan risikoen for mykotoksiner henger sammen med driftspraksis og hvilke tiltak som kan bedre situasjonen.

Vannforskriften

I 2010 ble de første forvaltningsplanene etter vannforskriften godkjent. Forvaltningsplanene omfatter ca. 20 prosent av alle vannområder i Norge. Planene viser at det er behov for betydelige tiltak i mange jordbrukspåvirkede vassdrag dersom man skal nå målet om god vannkvalitet. En rapport fra NILF og Bioforsk om kostnadseffektivitet av ulike jordarbeidingstiltak viser at det er mest effektivt å sette inn tiltak på arealer med høy erosjonsrisiko.

Ansvaret for gjennomføringen av vannforskriften i Norge er fordelt på flere departementer. SLF samarbeider med andre direktorater om å legge til rette for arbeidet i vannregionene. SLF skal bidra til involvering av landbruksfaglig kompetanse i arbeidet, bl.a. gjennom å bedre kunnskapsgrunnlaget, utvikle verktøy og arrangere fagsamlinger. Høsten 2010 gjennomførte SLF en fagsamling for fagsvarlige i fylkesmannsembetene.

Miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel

Siden 2008 er det gjennomført et pilotprosjekt i utvalgte geografiske områder der det tas i bruk metoder for mer miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel. Hensikten er å redusere uønsket utslipp til luft og forurensning av vann samt redusere luktulempere for omgivelsene. Pilotområ-

dene er valgt ut for å representere ulike forhold knyttet til husdyrtetthet, klima, nærhet til vassdrag og hellingsgrad på arealene.

Det gis tilskudd til arealer som gjødsles med stripespreder, ved nedfelling i bakken eller der gjødsel nedmoldes raskt etter spredning. Miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel forutsetter også at gjødsel spres på et tidspunkt der plantene i størst mulig grad kan nyttiggjøre seg gjødselens næringsinnhold. Tilskuddet for 2010 utgjorde i overkant av 12 mill. kroner og miljøvennlig spredning er gjennomført på over 170 000 daa.

I løpet av vinteren 2010 ble ordningen evaluert av Bioforsk. Det ble blant annet konkludert med at endret spredepraksis i de aller fleste tilfeller gir betydelig redusert tap av ammoniakk og store reduksjoner i luktulempere. Riktig spredeteknikk kan også redusere lystgasstap og fosforavrenning, men dette påvirkes av flere forhold og virkningen vil derfor variere over tid og sted.

Beiteprosjektet – redusert tap av dyr på beite

Prosjektet, som ble etablert i 2008, har som mål å legge til rette for en best mulig utnyttelse av beiteressursene og å få et bedre sauehold med mindre tap av dyr på beite. Prosjektet omfatter tap relatert til rovvilt, sykdomsårsaker og infeksjoner, i tillegg til at radiobjeller og elektronisk overvåkningsutstyr blir prøvd ut.

Det er foretatt en evaluering av bruk og effekt av radiobjeller i regi av Trøndelag forskning og utvikling AS. Evalueringen viser at radiobjeller kan redusere tap ved å gi informasjon om endringer i beitemønster og mulighet for en raskere innsanking av sauene. Radiobjellene kan også gi bedre dokumentasjon av tapsårsak ved at flere syke dyr og kadavre gjenfinnes. Teknologien er ansett for å være et godt hjelpemiddel i effektiv beitebruk.

Utvalgte kulturlandskap

Tiltak og aktiviteter rettet mot biologisk mangfold og kulturminner kom godt i gang i de utvalgte kulturlandskapene i 2010. Totalt ble det bevilget 14 mill. kroner til skjøtsel og investeringer, av dette 8 mill. kroner over jordbruksavtalen og 6 mill. kroner fra Miljøverndepartementet. I anledning Naturmangfoldåret ble to nye områder, begge rike på biodiversitet, innlemmet i utvalget: Tarva i Sør-Trøndelag og Blomsøy-Hestøysund-Skålvær i Nordland. Disse ble presentert på den årlige samlingen som arrangeres for grunneiere i de utvalgte kulturlandskapene i jordbruket, som i 2010 var lagt til Leikanger i Sogn og Fjordane.

Verdensarv

I 2010 forelå resultatene fra evalueringen av verdensarvsatsingen over Landbrukets utviklingsfond som startet opp i 2008. Gjennom denne satsingen er det blitt etablert en egen ordning rettet mot å ivareta kultur-

landscapsverdiene i to av UNESCOs verdensarvområder – Vestnorsk Fjordlandskap og Vegaøyan. Evalueringen konkluderte med at satsingen har vært vellykket. Midlene har også bidratt positivt for berørte grunneiere og samarbeidet med miljøsidene har fungert etter hensikten. Det er konkludert med at satsingen videreføres i ytterligere fem år.

Utviklingsprogram for klimatiltak i jordbruket

SLF er sekretariat for Nasjonalt utviklingsprogram for klimatiltak i jordbruket. I 2010 ble det tildelt over 6,5 mill. kroner til 19 prosjekter. Gjennom programmet skal man få frem økt kunnskap om størrelsen av de faktiske klimagassutslippene fra jordbruket og hva som kan være effektive tiltak for å redusere utslippene.

Det er i 2010 blant annet gitt støtte til prosjekter som gjelder fossil energibruk, omgraving av myr som klimatiltak og informasjon om biogass. Universitet for miljø- og biovitenskap (UMB) har utviklet et prototypeverktøy for beregning av klimagassutslipp fra jordbruket. Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) har fått tilskudd for å utrede hva som skal til for å gjennomføre en helhetlig miljø- og klimaanalyse for norsk landbruk og matsektor.

Bioforsk har gjennom prosjektet «Klimagassregnskap for norske veksthusprodukter» pekt på at bruk av fornybar energi og teknologiske hjelpemidler er det som i størst grad reduserer utslippene fra veksthus. Oikos konkluderte i prosjektet «Økologisk jordbruk og klima» med at klimagassutslippene per arealenhet er lavere ved økologisk sammenlignet med konvensjonell produksjon. Høgskolen i Telemark fikk i 2010 tilskudd til praktisk testing av reaktorteknologi som vesentlig vil kunne redusere investeringskostnadene for biogassanlegg. Målet er å bidra til økt småskala biogassproduksjon.

SLF arrangerte i januar 2010 nettverksmøte om biogass med over 130 deltakere fra blant annet forskning og næring.

Økologisk produksjon og forbruk

I Soria Moria II er det satt som mål at 15 prosent av matproduksjon og forbruk skal være økologisk i 2020. I LMDs handlingsplan «Økonomisk, agronomisk – økologisk!» legges det vekt på at økt forbruk skal skje på basis av norske varer for de produkter det er forutsetning for å produsere i Norge. Økologisk landbruk er i en utviklingsfase, der perioder med ubalanse mellom tilbud og etterspørsel etter økologiske produkter må forventes. De langsiktige målene står likevel fast, og det arbeides parallelt med strategier innen produksjon og forbruk.

For 2010 ble det avsatt 43 mill. kroner til ut-

viklingstiltak innen økologisk landbruk. Midlene forvaltes av SLF og er blant annet gått til 50 ulike prosjekter som er presentert på SLFs hjemmesider. Det lages årlig rapporter for produksjon og omsetning av økologiske landbruksvarer. SLF har ansvar for den faglige møtearenaen for økologisk produksjon og forbruk, som gir innspill og råd til LMD og andre.

Markedsutvikling og produksjon

Omsetningen av økologiske produkter i dagligvare- og helsekostkjeder utgjorde ca. 1 mrd. kroner eller 1,2 prosent av markedet i 2009. Omsetning målt i verdi (kroner) av økologiske matvarer i dagligvarehandelen har gått fra kraftig vekst på 44 prosent i 2007 til en noe mer dempet vekst på 11 prosent i 2009. Første halvår 2010 ble det for første gang registrert en nedgang i omsetningen av økologiske matvarer med 2,7 prosent (totaltall for 2010 foreligger i mars 2011). Fra første halvår 2009 til første halvår 2010 har det imidlertid vært en vekst på 7,2 prosent.

Produksjonen av økologisk melk, kjøtt, egg og grønt økte i 2009, mens kornproduksjonen gikk ned grunnet et dårlig avlingsår. Men selv om tilgangen var større, gikk videresalget av kjøtt (inkludert fjørfe) og meierivarer ned. Utviklingstrekk for 2010 under ett foreligger i mars 2011.

Mindre omlegging

Manglende vekst i markedet har medført at nye økologiske produsenter er tilbudt svakere leveringsbetingelser, og det har vært medvirkende til at færre bønder har valgt å legge om til økologisk drift i 2010. Produksjonstilskuddene øremerket til økologisk landbruk har vært stabile eller noe stigende de senere år. For 2010 ble det avsatt 116 mill. kroner til areal- og husdyrtilskudd. På landsbasis utgjør karens/økologisk areal ca. 5,7 prosent av det totale jordbruksarealet.

Veiledning og regional satsing

SLF støtter flere større veiledningsprosjekter i regi av Norsk Landbruksrådgiving. I 2010 er det arbeidet spesielt med et prosjekt kalt «Økobonden skal lykkes». Partene i prosjektet – Debio, Norsk Landbruksrådgiving og KSL Matmerk – har laget en modell for mer samordnet veiledning, kontroll og kvalitetssikring i landbruket.

Fem regioner i åtte fylkesmannsembeter er foregangsfylker for utvalgte innsatsområder. Sammen med regionale handlingsplaner og Økoløft i kommuner som har pågått i perioden 2008–2010, har dette gitt en sterkere lokal forankring av utviklingstiltakene.

Storhusholdning

Storhusholdning har vært prioritert gjennom flere sentrale prosjekter, som «KjøkkenØkologi», «Økomat på arrangementer», «Økologisk mat i Forsvaret» og «Økoløft i kommuner». I 2010 er det satt i gang et prosjekt i regi av DIFI (Direktoratet for forvaltning og IKT) som har til formål å styrke etterspørselen etter økologisk mat i offentlige virksomheter.

Viktige markedsprosjekter – spyspisser

SLF har hatt en sentral rolle i gjennomføringen av to arrangementer for profilering av økologisk landbruk og mat i 2010. I september inviterte landbruksministeren til «Nasjonal Økokonferanse» på Folkemuseet på Bygdøy. Arrangementet, som gikk over fire dager, startet med et heløkologisk «Bondens Marked» med over 2500 besøkende på Folkemuseet. Det ble også arrangert øko-dag for markedsaktørene på Kulinarisk Akademi i Oslo.

Håndball-EM valgte etter initiativ fra SLF å satse på økologisk mat under mesterskapet, som ble avholdt i Larvik og på Lillehammer i desember.

Forskning på økologisk landbruk

Over jordbruksavtalen blir det prioritert midler til forskning på økologisk landbruk. I tillegg er det gjennomført prosjekter finansiert fra Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter og fra Norges forskningsråd. Forskningsrådet leverte i april 2010 en evaluering av norsk økologisk landbruksforskning for perioden 1999–2009. Her kom det blant annet frem et behov for mer kunnskap om samspillet i verdikjeden samt tverrfaglig helhets- og kretsløpstankegang.

Tømmerhogst og priser 2001–2010

Skogbruk

Konjunktorene i skogbruket har bedret seg i 2010, etterspørselen etter tømmer og skogprodukter har tatt seg opp og de negative virkningene av finanskrisen er i ferd med å avta. Gjennomsnittsprisen på alt levert tømmer har økt fra 303 kr/m³ i 2009 til 353 kr/m³ i 2010. Gjennom hele året har prisene økt fra måned til måned, både for tømmer til bygningsmaterialer og for tømmer til papirindustrien. Prisene er tilbake på det nivået de var før finanskrisen.

Tømmeravvirkingen har økt fra 6,8 mill. m³ i 2009 til 8,4 mill. m³ i 2010. Bedre tømmerpriser og gode driftsforhold i skogen medvirker til denne økningen. Avvirkningsnivået i 2009 var det laveste på 34 år, mens nivået i 2010 er blant de høyeste som er registrert. Dette betyr også at driftsapparatet i skogen får en utfordring med å måtte tilpasse seg til varierende hogstvolum.

Investeringer i ny skog har gått ned i 2010. Omfanget av både planting og ungskogpleie er redusert med 10 prosent. Bruk av skogfond til investeringer i skogen var totalt på ca. 265 mill. kroner i 2010, mot ca. 280 mill. kroner året før. Avsetning av nye skogfondsmidler var høyere enn dette, slik at skogfondet har økt i 2010 og er nå på over 1 mrd. kroner.

SLF forvalter tilskudd til uttak av bioenergiråstoff fra skogen. Det er tatt ut ca. 500 000 lm³ bioenergivirke og utbetalt 31,2 mill. kroner i tilskudd. Det er en fordobling i forhold til året før. Aktiviteten gir grunnlag for å bygge opp en fungerende verdikjede gjennom uttak fra skogen, lagring/tørking, flising og levering til varmesentraler. Dette medvirker igjen til at nye varmesentraler blir etablert, basert på dette råstoffet som tidligere ikke ble utnyttet.

Det er bevilget 171 mill. kroner til nærings- og miljøtiltak i skogbruket og til skogbruksplanlegging, inkludert 10 mill. kroner til særskilt satsing på kystskogbruket.

SLF er nasjonal fagmyndighet på skogområdet. Det

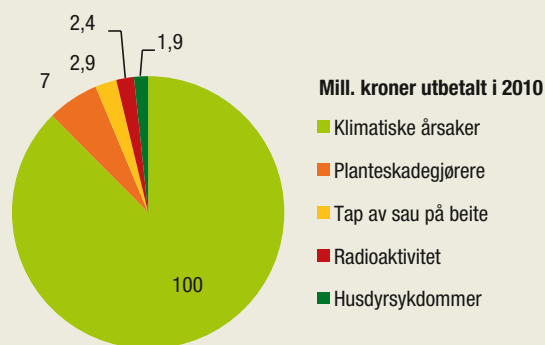
FOTO: LMD

er etablert faste kontaktmøter med andre etater og organisasjoner i skogbruket. SLF har tett kontakt med de skogansvarlige hos fylkesmannen og har gjennomført fagsamlinger for disse.

I 2010 har SLF sammen med Direktoratet for naturforvaltning laget en rapport som belyser hvordan skogbrukets behov for veibygging og behovet for ivaretagelse av inngrepsfrie naturområder i Norge (INON) skal kunne balanseres slik at begge hensyn ivaretas best mulig. Rapporten er overlevert til Landbruks- og matdepartementet og Miljøverndepartementet.

SLF har i 2010 sammen med Jernbaneverket utredet hvordan man kan få mer av virkestransporten over på jernbane. Det foreslås her konkret å bruke 200 mill. kroner til utbedring av fem eksisterende virkesterminaler samt et nytt krysningsspor. Dette vil kunne øke transportvolumet med 50 prosent i forhold til dagens nivå.

Erstatningsordninger i landbruket Utbetalinger fordelt på årsak

Erstatningsordningene i landbruket

2010 var et år med høye erstatningsutbetalinger i landbruket. Totalt ble det utbetalt 115 mill. kroner i erstatninger. Av dette utgjør hele 87 prosent (ca. 100 mill. kroner) erstatning for klimarelaterte skader, som er blitt den mest omfattende erstatningsordningen i landbruket. Sist vi hadde et år med lignende erstatningsutbetalinger var i 2008, da det ble utbetalt ca. 72 mill. kroner til erstatning for klimaskader. Gjennomsnittlig erstatningsutbetaling for klimaskader i perioden 2004–2010 er om lag 45 mill. kroner.

Erstatningsordningene omfatter også kompensasjon for tap eller økte kostnader hos landbruksforetak som har fått offentlige pålegg. Det kan være pålegg om saneringstiltak ved utbrudd av alvorlige plante- og husdyrsykdommer eller pålegg om nedfôring ved radioaktivitet i beiteområdene til husdyr. Det kan også gis erstatning for tap av sau på beite der tapet ikke skyldes rovvilt.

Reduserte avlinger i Troms

Det var særlig Troms fylke som ble rammet av klimaskader i 2010. Vinteren bød på en lang periode med barfrost som ga dyp og langvarig tele. Deretter fulgte en sen, regnfull og kjølig vår og sommer. De vanskelige vekstforholdene førte til store avlingstap hos mange jordbruksforetak i Indre Troms. 56 mill. kroner er utbetalt i erstatning i Troms. Dette er mer enn halvparten av erstatningsoppgjøret for klimatiske skader i 2010. Mest er utbetalt for avlingssvikt i grovfôrproduksjonen (42

Erstatningsordningene i landbruket er etablert på områder der det ikke finnes generelle forsikrings-tilbud som kan redusere foretakenes risiko for økonomiske tap. Ordningene legger også til rette for en aktiv strategi for å motvirke farlige sykdommer og planteskadegjørere i landbruket.

mill. kroner), mens resten fordeler seg mellom vinter-skadet eng (8 mill. kroner) og avlingssvikt i potetproduksjonen (6 mill. kroner).

De reduserte grovfôravlingene i fylket førte til fôrangel og store problemer i husdyrholdet. Mange husdyrbrukere måtte kjøpe inn fôr, noe som ga økte transportkostnader på grunn av de lange avstandene. Avtalepartene besluttet ut fra dette å doble erstatnings-satsen for grovfôr. I desember ble satsen ytterligere økt.

Gjennomgang av erstatning for klimarelaterte skader

Til jordbruksforhandlingene i 2010 leverte SLF en utredning om prinsipielle og beregningstekniske sider ved erstatningsordningen for klimarelaterte skader. SLF anbefalte her blant annet en ny modell for erstatningsberegning. Den nye modellen gjør det lettere å forstå hvordan erstatningen regnes ut. SLF anbefalte også tiltak for å gjøre det tydelig at det kun er tap som følge av klimaet som omfattes av ordningen.

Avtalepartene sluttet seg til SLFs anbefalinger. Forslagene blir i 2011 innarbeidet i erstatningsordningen. Ikrafttredelse av endringer i klimaerstatningsforskriften skal skje før søknadsfristen for vekstsesongen 2011.

Erstatninger når det offentlige gir pålegg

Myndighetene vurderer utbrudd av enkelte plante- og dyresykdommer som så alvorlige at det gis pålegg til landbruksforetak eller husdyreiere om å gjennomføre omfattende saneringstiltak for å bli kvitt smittestoffer. I slike tilfeller kan det gis erstatning for kostnader forbundet med tiltakene.

Nedfôring av småfe på grunn av radioaktivitet

Tsjernobylulykken i 1986 har fortsatt konsekvenser for norsk småfehold. Nivået av radioaktivt cesium i beiteområder varierer fra år til år. Målinger viser at det fort-

87%

av landbrukserstatningene
i 2010 skyldes
klimarelaterte skader

satt oppstår for høye verdier av dette stoffet i sau som har gått på beite. Dyr med for høye verdier må føres ned før de kan bli til trygg menneskematt. Det utbetales erstatning til dyreeiere for kostnader forbundet med denne nedføringen. I 2010 er det brukt 2,4 mill. kroner over ordningen.

Sykdommer og skadegjørere i planteproduksjon

2010 ble et år med forholdsvis lave erstatningsutbetalinger som følge av offentlige pålegg i planteproduksjonen. Det ble utbetalt i underkant av 7 mill. kroner i erstatning. I 2009 ble det til sammenligning utbetalt 27,7 mill. kroner. Tallene illustrerer at utbrudd av farlige planteskadegjørere kan variere betydelig fra år til år.

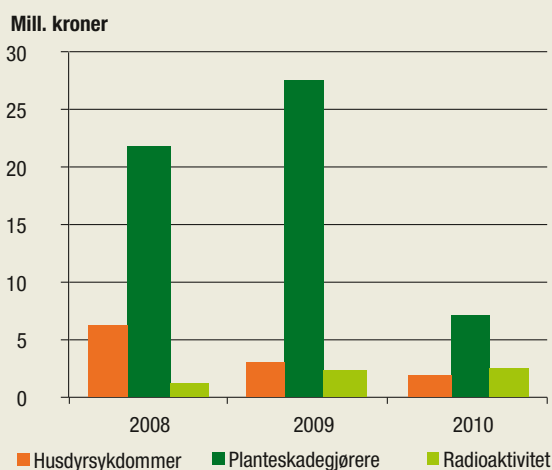
Den største enkelterstatningen i 2010 var på 2,8 mill. kroner og ble utbetalt til et gartneri i Møre og Romsdal etter påvisning av plantesykdommen rød marg i jordbær. I Østfold og Akershus ble det utbetalt erstatning på til sammen 1,6 mill. kroner etter offentlig pålegg som følge av tospovirus, som kan gjøre stor skade i veksthuskulturer og har mange vertsplanter. Det ble utbetalt i underkant av 1 million etter funn av gul og hvit potetcystenematode (PCN) i 2010, der nesten alle sakene var i Rogaland.

Erstatning etter utbrudd av åpen yngelrâte på bier

I løpet av høsten 2010 ble den svært smittsomme bisykdommen åpen yngelrâte påvist i bigårder i Aust-Agder, Vest-Agder, Telemark og Hedmark. Ifølge Mattilsynet ble sykdommen sist påvist i Norge i 1994. Sykdommen kan føre til store tap av yngel og bisamfunn. Åpen yngelrâte forekommer på alle kontinenter der det drives birøkt og er ikke farlig for mennesker.

Mattilsynet har gitt i underkant av 50 vedtak om destruksjon og sanering av bigårder. I 2010 er det utbetalt ca. 800 000 kroner i erstatning fordelt på tre saker. Hovedtyngden av erstatningssøknader og -utbetalinger

Erstatning etter offentlige pålegg i landbruket

Figuren viser utbetalinger av erstatning de tre siste årene fordelt på tre ulike ordninger.

som følge av denne sykdommen vil komme i 2011. Det knytter seg også spenning til om det vil komme flere utbrudd av sykdommen når ny sesong starter opp.

Klassisk skrapesyke på småfe gjorde også utslag på statistikken over erstatningsutbetalinger i 2010. Det er utbetalt ca. 1 mill. kroner etter pålegg på grunn av denne sykdommen.

Internasjonale forhandlinger om genmodifiserte organismer og erstatning

I oktober 2010 deltok SLF i den norske forhandlingsdelegasjonen på partsmøtet for FNs Cartagena-protokoll under konvensjonen om biologisk mangfold i Nagoya i Japan. Protokollen er en internasjonal avtale som skal bidra til at genmodifiserte organismer (GMO) håndte-

FOTO: SHUTTERSTOCK

FOTO: VERA GJERSØE

res og brukes på en trygg måte. Som genteknologiloven bygger også den internasjonale avtalen på «forurensner betaler»-prinsippet og slår fast at nasjonale myndigheter kan sette inn tiltak for andres regning dersom det er overveiende fare for at en genmodifisert organisme kan

skade naturmangfoldet. Norge har spilt en aktiv rolle for å få på plass regler internasjonalt. Etter seks år med forhandlinger, ble avtalen om ansvar og erstatning sluttført i Nagoya.

83,6%

av naturskade-
erstatningene i 2010 skyldes
skade på grunn av flom

Naturskade

Færre naturskader enn normalt

De siste ti årene er det i gjennomsnitt hvert år meldt inn om lag 1050 nye erstatningssaker på naturskadeområdet. For fjerde år på rad ligger dette tallet lavere enn snittet. Fra 2005 har naturskade på hage, gårdsplass mv. blitt dekket av boligforsikringen og omfattes derfor ikke lenger av den statlige erstatningsordningen. Antall og omfang av naturskader varierer betydelig mellom år.

I 2010 er det behandlet 553 nye erstatningssaker, og til sammen gjort vedtak om erstatning på 50,3 mill. kroner. Skade på grunn av flom er den største skadeårsaken i 2010 med 42,1 mill. kroner. Skader på private veger/bruer og jordbruksareal har ført til de største utbetalingene, med henholdsvis 22 og 17,7 mill. kroner. Dersom en av partene ikke er tilfreds med lensmannsskjønnet, kan det kreves overskjønn, som behandles i tingretten. SLF har i 2010 vært statens representant i overskjønn over lensmannsskjønn i tolv saker.

Naturskadesak til Høyesterett

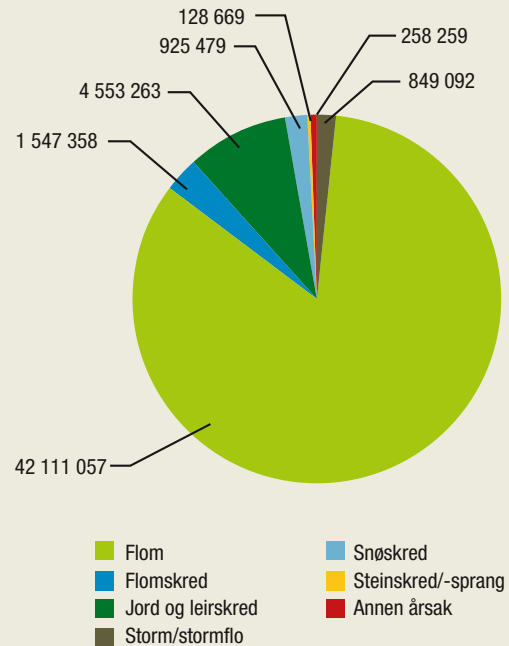
Et overskjønn kan videre ankes inn for lagmannsretten. I 2010 er det behandlet en sak om naturskadetakst i Borgarting lagmannsrett. Saken gjelder en rasskade på jordbruksarealer langs Lierelva i Buskerud.

Det vanlige er at en naturskade takseres som kostnadene ved å gjenopprette skaden. Staten fikk i dette overskjønnet medhold i at kostnadene til gjenoppretting ikke sto i forhold til bruksverdien av jordbruksarealene. Overskjønnet takserte etter dette skadelidtes tap, verdiforringelse, til bruksverdien av det arealet som hadde gått tapt. Statens oppfatning er at dette er i tråd med det naturskadeloven gir anvisning om for slike tilfeller.

Skadelidte anket så saken til lagmannsretten. Skadelidte mener at det i hans tilfelle ikke er riktig å likestille verdiforringelsen med arealenes bruksverdi fordi skadene også

Naturskadeerstatning fordelt på skadeårsak 2010

I kroner

innebærer en redusert sårbarhet mot nye skader dersom de ikke blir utbedret. På den bakgrunn mente skadelidte at skjønsretten også skulle taksert verdiforringelsen som følge av den økte sårbarheten mot nye skader i tillegg til bruksverdien av arealene. Lagmannsretten kom frem til at overskjønnet var riktig og forkastet anken.

Skadelidte anket saken til Høyesterett, som behandlet den 20. januar 2011. Staten fikk medhold fullt ut. Det sentrale i Høyesteretts avgjørelse er at den erstatning skadelidte kan kreve til gjenoppretting av en naturskade må stå i et rimelig forhold til bruksverdien av det skadete objekt. Høyesterett fastslår videre at tapt eller redusert naturlig flomvern som følge av en naturskade ikke i seg selv er en skade som kan erstattes, og at dette gjelder uansett om det er bruksverditap eller salgsverditap for eiendommen man vurderer. Med andre ord skal det i skadetakster overhodet ikke tas hensyn til evt. tapt naturlig flomvern.

Statens landbruksforvaltning er sekretariat for styret og ankenemnda for Statens naturskadefond. Ordningen omfatter erstatning etter naturskade og tilskudd til FoU-prosjekter som skal medvirke til å redusere skadevirkningene av fremtidige naturulykker og øke effekten av de ressurser som settes inn.

Samarbeid med andre

Samarbeidsavtaler med direktoratet for Naturforvaltning og Riksantikvaren

SLF har samarbeidsavtaler og årlig direktørmøte med direktoratene under Miljøverndepartementet. Et hovedområde for samarbeid har i 2010 vært forvaltning av utvalgte kulturlandskap i jordbruket. Det er også arrangert felles samling for representanter fra de utvalgte områdene.

Samarbeidsavtale med Norsk institutt for skog og landskap

SLF har samarbeidsavtale og årlig direktørmøte med Skog og landskap. Videreutvikling av tjenester innenfor kart og geodata står sentralt, i tillegg til samarbeid på skogområdet når det gjelder skogbruksplanlegging, skogtaksering, skogskadeovervåkning og beredskapsoppgaver i skog.

Samarbeidsavtale med Mattilsynet

SLF har samarbeidsavtale og årlig direktørmøte med Mattilsynet. Avgiftsinnkrevning, informasjons- og datautveksling, sertifiseringer og beredskap mot farlige plante- og husdyrsykdommer er sentrale samarbeidsområder.

Utfordringer fremover

- Det vil være krevende å nå det nasjonale målet om halvert årlig omdisponering av de mest verdifulle jordressursene. Fremover vil det også by på utfordringer å holde omdisponeringen av dyrket jord på et lavt nivå over tid.
- Det vil være behov for videre oppfølging av kommunenes håndtering av de nye reglene i jordloven om driveplikt.

- Endrede driftsmåter i jordbruket fører til økende gjengroing av både utmark og jordbruksarealer som ikke blir holdt i hevd.
- Måle tilstand og effekt av ulike miljøtiltak.
- Skape rammebetingelser for økt utnyttelse av skogressursene og realisere skogbrukets positive bidrag til klimaregnskapet, innenfor bærekraftige rammer som blant annet tar hensyn til biologisk mangfold.
- Klimaendringer og økt internasjonal handel og reisevirksomhet kan innebære større risiko for store utbrudd av farlige sykdommer og økt omfang av klimarelaterte skader i landbruket.
- Matproduksjon er i seg selv en kilde til store klimagassutslipp. Sammenhengene er komplekse. Det er derfor viktig å skaffe et godt kunnskapsgrunnlag for å gjennomføre effektive klimatiltak.
- Det vil bli svært utfordrende å nå målet om 15 prosent økologisk produksjon og økologisk matforbruk innen 2020 med dagens virkemiddelbruk, forutsatt at produksjons- og markedssituasjonen av andre årsaker ikke endres vesentlig.
- Å ta høyde for de utfordringer både klimaendringer og samfunnsendringer kan føre med seg for utvikling og omfang av naturulykker, og dermed for erstatningsordningen.
- Håndtere store og små naturulykker på en god og effektiv måte og bidra til at overgangen til nytt lovverk skjer på en god måte.

Landbruksproduksjon

På resultatområdet inntekts- og velferdspolitiske tiltak i landbruket skal SLF bidra til å sikre matproduksjonen og en stabil matforsyning. Arbeidsoppgavene er utvikling og forvaltning av inntekts- og velferdsordninger, de produksjonsregulerende virkemidlene melkekvoter og husdyrkonsesjon samt en rekke mindre tilskuddsordninger. Felles for ordningene er at det er primærprodusentene som er målgruppen. Sekretariatsoppgavene for Fondet for forskingsavgift på landbruksprodukter, Forskningsmidlene over jordbruksavtalen og Klagenemda for kvoteordningen for melk ligger også under dette resultatområdet. Det samme gjelder ansvaret for SLFs eksterne kontroll.

Ansvar for koordinering av innspill til jordbruksoppfølgeret ligger til dette området. Rapport til Landbruks- og matdepartementet leveres innen 15. februar hvert år. Viktige mål er å bidra til verdiskaping i næringslivet og å utvikle regelverket videre slik at det blir lettere å rette seg etter for foretakene og slik at det styrker grunnlaget for en effektiv og enhetlig forvaltning.

Antall foretak¹

Det var 45 676 som søkte produksjonstilskudd i 2010. Det var 877 færre søkere enn i 2009, en reduksjon på 1,9 prosent. Nedgangen er noe større enn fra 2008 til 2009, men utviklingen i 2009 må ses i lys av endringer i virkeområdet for tilskuddene. I 2009 ble det innført tilskudd for bikuber. Samtidig ble reduksjon i tilskudd for personer som er 70 år eller eldre avvirket.

Jordbruksareal

Jordbruksareal i drift er i overkant av 10 mill. daa. De foreløpige arealtallene indikerer en nedgang på 65 000 daa, som er noe mindre enn nedgangen i 2009. Det ser imidlertid ut til at nedgangen i areal i stor grad skjer i de kommunene som har tatt i bruk arealopplysninger fra nye gårdskart i 2010. I år 2000 var det 10,3 mill. daa jordbruksareal i drift, mot 10,04 mill. daa i 2010. Dette er en nedgang på 2,5 prosent.

Økologisk landbruksproduksjon

Arealet i første års omlegging til økologisk produksjon var langt mindre i 2010 enn året før. I 2009 var det 550 søkere med vel 63 000 daa, mens det i 2010 var 380 søkere med vel 30 000 daa under omlegging. Andelen jordbruksareal som er lagt om eller er under omlegging til økologisk drift holder seg imidlertid på samme nivå som i fjor.

Noen utviklingstrekk

- Areal i drift har vært noenlunde stabilt de siste årene. Gjennomsnittlig eiendomsstørrelse er 220 daa.
- Tendensen de siste årene har vært reduksjon i antall husdyr, bortsett fra for høns. De foreløpige tallene indikerer et brudd med en langvarig trend på husdyrsiden. For første gang er økningen i antall ammekyr større enn nedgangen i antall melkekyr, og antall kyr totalt øker fra snaut 306 000 til vel 307 000.
- Tallet på foretak som produserer kumelk går ned, og fra 2009 til 2010 var det en reduksjon på nesten 600 foretak til 11 100. Gjennomsnittsbesetningen øker med nesten en ku til 21,4 melkekyr.
- Antall søkere som produserer geitemelk er redusert med 26 til 402. Gjennomsnittsbesetningen har økt med omtrent tre dyr til 91,7 melkegeiter.
- Antall søkere som har sau er redusert med omtrent 160 til ca. 14 260.² Gjennomsnittsbesetningen har økt med om lag en søye og ett lam til 58,7 søyer og 96,7 lam.
- Antall smågrisprodusenter er redusert med nesten 100 til 1419. Gjennomsnittsbesetningen har økt med to purker til 40. Tallet på søkere som har slaktegris er redusert med 66 til omtrent 2200. Gjennomsnittlig antall slaktegris per produsent har økt med 14 dyr fra 2009, og er nå på 210 slaktegris.
- Antall søkere som driver eggproduksjon har gått noe ned, og er nå på ca. 1800. Gjennomsnittlig antall verpehøns per søker er tilnærmet uendret i forhold til 2009, og er på omtrent 2100.

¹ Under brukes tall fra søknadsomgang med telledato 31.07.2010, dersom ikke annet er nevnt.

² Her er det sammenlignet tall fra 1.1.2009 og 1.1.2010.

Produserte mengder

Produksjonen i 2010 ser ut til å vise følgende endringer i forhold til 2009: Reduksjon på 1,5 prosent for storfe og økning på henholdsvis 4,2 prosent for svin, 2,2 prosent for sau/lam, 3 prosent for fjørfeslakt (kylling og kalkun), 0,3 prosent for kumelk, 0,6 prosent for geitemelk. I følge prognosen ser det ut til på bli en økning på 11,5 prosent for korn.

Utviklingen i kjøttproduksjonen siden 2000 er illustrert i figuren nedenfor, og viser at kylling peker seg ut med en betydelig vekst frem til og med 2008. I 2009 gikk kyllingproduksjonen noe ned, men den steg igjen i 2010. Svineproduksjonen har hatt en jevn økning. Storfe- og sau/lammeproduksjonen har endret seg lite de siste årene.

Hvor mye melk som skal produseres blir regulert gjennom kvoteordningen for melk. Før hvert kvoteår

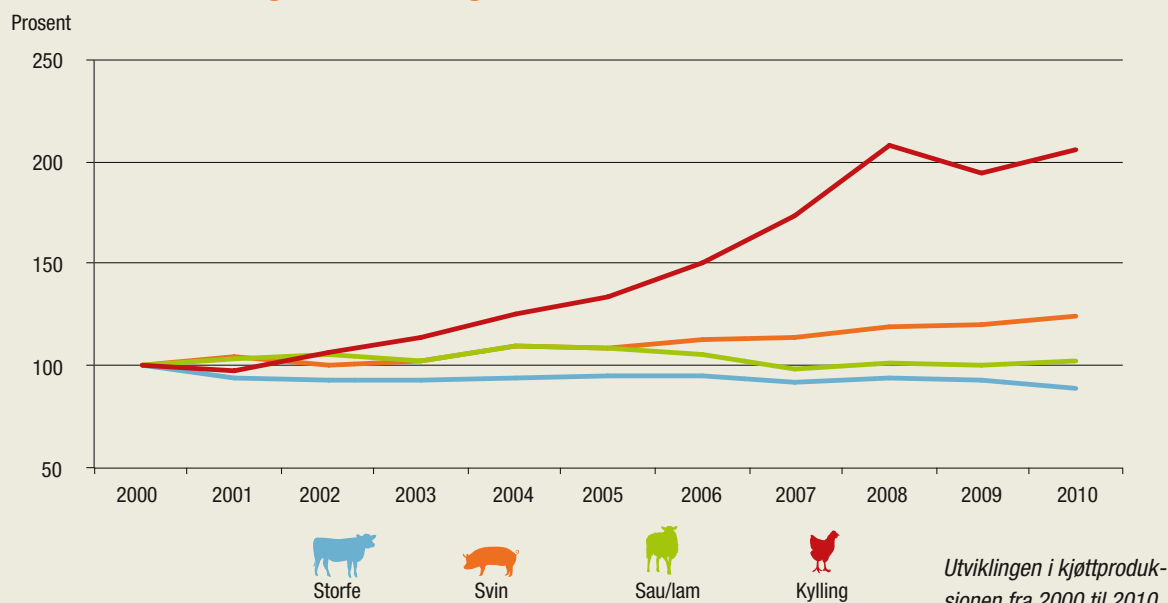
blir kvotene fastsatt ut fra prognoser om hvor mye melk det er behov for i markedet.

I kvoteåret 1.1.–31.12.2010 ble det produsert ca. 20 mill. liter geitemelk. Kvoteåret for kumelk varer fra 1.3.2010–28.2.2011. I kalenderåret 2010 er det levert 1506 mill. liter kumelk.

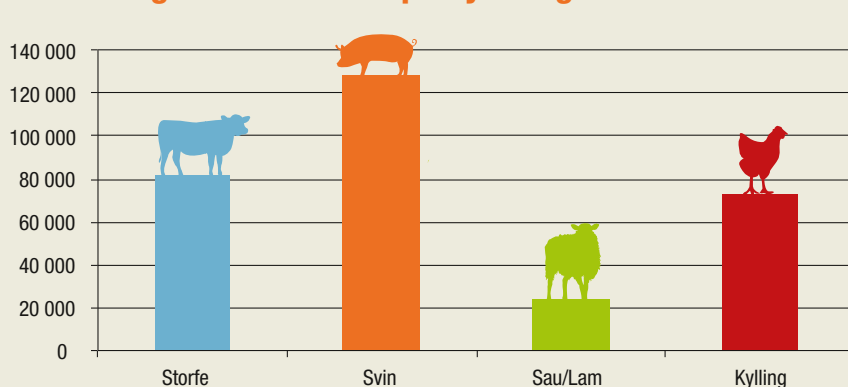
Tilskuddsforvaltning

I 2010 har det vært arbeidet videre med utvikling av fagsystemer og regelverk som skal sikre gode rutiner i søknadsbehandling, kontroll og utbetaling av tilskudd. Dette skal sikre at rett beløp blir utbetalt til rett tid til rett foretak. SLF deltok i 2010 på kommunesamlinger i regi av Fylkesmannen i 15 fylker der temaet var forvaltningen av produksjonstilskudd og avløsertilskudd. SLF arrangerte også en egen samling med samme tema for medarbeiderne i fylkene.

Prosentvis endring i slaktemengde 2000–2010

Slaktemengde 2010 fordelt på dyreslag

Figuren viser mengden slaktekjøtt i 2010 fordelt på dyreslagene storfe, svin, sau/lam og kylling. Svine- og storfekjøttproduksjon er fremdeles de største produksjonene målt i produsert mengde kjøtt, selv om kyllingproduksjonen har økt kraftig.

De samlede tilskuddene var i 2010 på 10,3 mrd. kroner, der produksjonstilskudd utgjorde 7,1 mrd. kroner, pristilskudd 1,6 mrd. kroner og velferd og kompetanse 1,6 mrd. kroner.

Offentligrettslige krav i utbetaling av produksjonstilskudd

Blant de foretakene som mottar produksjonstilskudd, er det ca. 2500 foretak der SLF på vegne av en tredjepart effektuerer lovhjemlede krav som trekk i tilskuddsutbetalingen. Samlet for skatt, merverdiavgift og andre krav ble det i 2010 motregnet for 114 mill. kroner i produksjonstilskudd.

I tillegg til skatt og merverdiavgift fra Skatteetaten, kommer de andre kravene fra namsmenn, Statens innkrevingsentral, NAV og kommunene. Det juridiske grunnlaget for effektivering av kravene er blant annet hjemlet i skatteloven og tvangsfullbyrdsloven. De offentligrettslige kravene fordelte seg i 2010 på 63 mill. kroner i skatt, 32 mill. kroner i merverdiavgift og 19 mill. kroner i andre krav.

Veterinære reiser

SLF yter reisetilskudd til veterinærer ved syke- og inseminasjonsbesøk. I 2010 ble det utbetalt 43,5 mill. kroner. Det er 1,9 mill. kroner mer enn i 2009, og skyldes i stor grad økningen i satser.

Produksjonstilskudd er et samlebegrep for en gruppe av tilskudd i jordbruket basert på antall dekar og dyr. Tilskuddene skal utbetales direkte til bonden. Søknadene blir behandlet av kommunen.

Pristilskudd er i hovedsak basert på volum og gjelder melk, kjøtt, grønt og ull. Pristilskudd er et virkemiddel med primærprodusentene som målgruppe. Utbetaling av midlene skjer i stor grad via omsetningsledd.

Innfrakttilskudd

I jordbruksoppjøret 2009 ble det satt ned en bredt sammensatt arbeidsgruppe som skulle utrede innfrakttilskudd slakt til jordbruksoppjøret 2010. Arbeidsgruppens flertall foreslo å øke tilskuddet og legge vekt på at innfrakttilskuddet burde øke mest på de lengste transportene. Forslaget ble kalt «nærmeste slakterimodell». Dette forslaget ble vedtatt i jordbruksoppjøret 2010, og bevilgningen ble økt fra 71,5 mill. kroner i 2010 til 131,5 mill. kroner i 2011 for å kunne oppnå de ønskede effekter.

Modellen kan forenklet forklares slik at tilskuddsgrunnlaget er kostnader knyttet til transport fra kommunesenter til nærmeste større slakteri som kan slakte vedkommende dyreslag. Det innføres en egenfinansieringssone på 50 km der slakteriene bærer innfraktkostnadene selv. Slakteri med slaktekvantum under 1500

51%

av de som kjøpte
melkekvote i 2010
benyttet elektronisk
nettløsning

tonn får en egen variant uten egenfinansieringssone. Den nye ordningen iverksettes fra 1. januar 2011, og de nye reglene blir implementert i fagsystemet Leveranse-databasen fra samme tidspunkt.

Kompetanse

Forvaltningsreformen ble iverksatt i 2010, og i den forbindelse fikk fylkeskommunene ansvaret for rekruttering, kompetanseheving, likestilling og etter- og videreutdanning i landbruket.

Omleggingen innebærer at fylkeskommunene får tilført 20 mill. kroner over jordbruksoppjøret. SLF overførte midlene til fylkeskommunene i juli 2010 i henhold til fordelingsnøkkel gitt av LMD.

Velferdsordningene

For tilskudd til avløsning ved sykdom m.v. ble det vedtatt økning av satsene fra 1. januar 2011.

For tidligpensjon til jordbrukere ble det vedtatt at tidligpensjon kan kombineres med den nye alderspensjonen fra 1. januar 2011.

Fra 2008 ble det innført en ny landbruksvikarordning. Avløserlagene har overtatt ansvaret for landbruksvikarvirksomheten, og tilskuddet per årsverk har økt betydelig. Ordningen er nå godt etablert, og det er blitt utført ca. 235 årsverk av landbruksvikarer i 2010. Den nye ordningen dekker 398 kommuner og er dermed landsdekkende slik målsettingen var.

Produksjonsregulering

SLF er førstelinje i saker som omhandler kvoteordningen for melk. I 2010 fattet SLF ca. 700 enkeltvedtak vedrørende kvoteordningen (omsetning og leie av kvoter er holdt utenom). Av disse var ca. 60 prosent knyttet til samdrifter. Ved utgangen av året var det 1689 samdrifter, en nedgang på 156 fra året før.

På husdyrkonsesjonsområdet er det få saker til behand-

ling i SLF. SLFs hovedoppgave er å bidra til kompetanseheving og klargjøring av regelverket i ytre forvaltning, slik at den kan håndtere en rekke krevende problemstillinger.

Omsetning og leie av kvote

Det var 279 kumelkprodusenter og fem geitemelkprodusenter som solgte melkekvote i 2010. Disse solgte totalt 25,7 mill. liter kumelkkvote og 222 000 liter geitemelkkvote. Interessen for å kjøpe melkekvote fra staten til konvensjonell melkeproduksjon har gått noe ned fra 2009. Totalt ble det godkjent 4546 kjøp av kumelkkvote og 99 kjøp av geitemelkkvote. Produsentene fikk tilbud om å kjøpe totalt 13,6 mill. liter kumelkkvote. En nyetablerer kjøpte 50 000 liter geitemelkkvote, de øvrige geitemelkprodusentene fikk derfor tilbud om å kjøpe 66 209 liter geitemelkkvote. Det ble leid ut 538 kumelkkvoter tilsvarende en melkemengde på henholdsvis 39,2 mill. liter. Videre ble det leid ut 24 geitemelkkvoter tilsvarende en melkemengde på 907 141 liter.

SLF lanserte en nettløsning for kjøp og leie av kvote høsten 2008. Ved å logge seg inn i systemet via Altinn får brukerne mulighet til å se detaljer om kvoten og å melde inn utleie og kjøp av kvote fra staten. I 2010 benyttet 51 prosent av kjøperne seg av denne muligheten. 8 prosent av alle meldinger om utleie av kumelkkvoter ble også meldt inn elektronisk. Den elektroniske søker-tjenesten gir sikker og effektiv innlevering av søknader, samtidig som den gir melkeprodusentene og forvaltningen god oversikt over innsendte søknader.

Klagenemnda for kvoteordningen for melk

SLF har sekretariatsfunksjonen for Klagenemnda for kvoteordningen for melk. Klagenemnda er klageinstans for saker som gjelder forskrift om kvoteordningen for melk samt forskrift om fritak fra overproduksjonsavgift ved lokal foredling av melk. I 2010 behandlet klage-

nemnda 55 saker. Syv av disse ble tatt til følge, mens de andre enten ble avslått eller avvist. Flertallet av sakene dreier seg om dispensasjon fra kravet til sammenhengende leveranse før etablering av samdrift og salg og leie av kvote.

Lokal foredling av melk

SLF kan gi fritak fra overproduksjonsavgift for produksjon av melk til lokal foredling. Formålet med ordningen er å stimulere til økt verdiskaping i melkeproduksjonen gjennom å utnytte potensialet i markedet for melk som blir foredlet lokalt. Ved utgangen av 2010 hadde 160 landbrukseiendommer og samdriftsforetak fritak fra overproduksjonsavgift.

I tillegg til produsenter med fritak fra overproduksjonsavgift, finnes det lokalforedlere som produserer melk innenfor eksisterende melkekvote. I samsvar med gjeldende regelverk skal all melkeproduksjon som blir foredlet og omsatt lokalt rapporteres til SLF innenfor gitte frister. SLF får inn rapporter om melkeproduksjon til lokal foredling fra om lag 80 produsenter.

Husdyrkonsesjon

Lov om regulering av svine- og fjørfeproduksjonen har som formål å legge til rette for spredning av denne produksjonen ved å sette maksimalgrenser for enhetene. Det er 219 foretak som har konsesjon for å drive over konsesjonsgrensene. Av disse har 94 konsesjon for svineproduksjon, 116 for fjørfe og ni for kombinert produksjon.

SLF er klageinstans for saker som gjelder regelverket om husdyrkonsesjon. De 15 klagesakene i 2010 har i hovedsak vært klage på avslag på søknad om konsesjon ut over den konsesjonsfrie grensen for svine- eller fjørfeproduksjon, eller klage på vedtak om standardisert erstatning pga. overproduksjon.

Forskning

SLF er sekretariat for Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter (FFL) og Forskningsmidler over jordbruksavtalen (JA). Styrene er samordnet for å sikre helhetlig og effektiv forvaltning av de samlede forskningsmidlene i landbrukssektoren. Det er etablert et tett samarbeid med Norges forskningsråd (NFR).

Fra 2004 har FFL og JA hatt felles utlysninger av forskningsmidler med programmer i NFR. I 2009 var det både fellesutlysning med program i NFR og separatutlysning av egne midler innenfor mat- og miljøområdet. I 2009 ble det for første gang satt krav om obligatorisk levering av skisse til FFL/JAs separatutlysning innen mat/miljø. Denne ordningen ble videreført i 2010. Styret vurderte 80 skisser til prosjekter, hvorav 34 søkere fikk anledning til å sende inn fullstendig søknad. FFL fikk lavere inntekter enn forventet i 2010. Dette medførte at det bare var rom for å gi bevilgning til fire av disse prosjektene.

Samarbeidet med NFR skal gjøre det enklere å se sammenheng i den totale bruken av midlene og bidra til å forenkle og effektivisere administrasjonen av dem. Samarbeidet fungerer godt. I 2010 har FFL samlet utbetalt 79,2 mill. kroner til forskning. FFL har også delansvar for finansieringen av Nofima. I 2010 utgjorde bevilgningen 63 mill. kroner. Av denne gikk 50 mill. kroner til strategiske forskningsprogrammer og 13 mill. kroner til en ekstra satsing på matforskning. Styret for JA har bevilget 41 mill. kroner til forskningsprosjekter i 2010.

Årlig utbetalte midler til forskning fra FFL har økt betydelig de siste årene. Økningen i utbetalte midler fra 2009 til 2010 er imidlertid kun på 0,5 prosent. Bruken av årlig bevilgede prosjektmidler over jordbruksavtalen har økt med 2,5 prosent fra 2009 til 2010.

Klimautfordringene i landbruket – et prioritert forskningsområde

Med bakgrunn i behovet for en sammenfatning av kompetansegrunnlaget for å møte landbrukets klimautfordringer, ble det utarbeidet en kunnskapsstatus kalt «Betre agronomi» (Bioforsk, 2010) på oppdrag fra Styret for forskningsmidlene over jordbruksavtalen og Norges forskningsråd (NFR). Styret tok videre initiativ til å nedsette en «Klimagruppe for jordbruk» som skulle gi konkrete forslag til forskningsprioriteringer for nasjonale forskningsfinansierer samt gi et grunnlag for innspill til internasjonale forskningsprogrammer til nytte for norsk (landbasert) matproduksjon. Gruppen avslutter sitt arbeid i 2011.

I 2010 ble det også utarbeidet en kunnskapsstatus – «Biogass – kunnskapsstatus og forskningsbehov» (Bioforsk, 2010) – finansiert med JA-midler. Utredningen la føringer for utlysning av forskningsmidler til FoU knyttet til bruk av husdyrgjødsel i kombinasjon med andre råstoffer, særlig matavfall, til biogassproduksjon. Det ble i 2010 innvilget 4,4 mill. kroner til tre forskningsprosjekter innen bioenergi.

Nytt stort forskningsprosjekt innen HMS i landbruket

I Prop. nr. 133 S (2009–2010) «Om jordbruksoppgjøret 2010 – endringer i statsbudsjettet for 2010 m.m.» ble det gitt føringer om å prioritere forskning på HMS i landbruket. I tillegg ble det vist til utredningen «En kunnskapsstatus om HMS og ulykker» (Bygdeforsk, 2010). Dette ga grunnlag for å prioritere forskningsprosjektet «Sikkerhetskultur, arbeidshelse og ulykker i norsk landbruk – situasjonsbeskrivelse og fremtidige utfordringer» ved årets fellesutlysning med forskningsprogrammet «Natur og Næring». Styret for JA har innvilget 5,6 mill. kroner over fire år med oppstart i 2011. Bygdeforsk er prosjektleder, i samarbeid med Arbeidsmedisinsk avdeling ved St. Olavs Hospital i Trondheim og International Research Institute of Stavanger (IRIS). Hovedmålet for prosjektet er å fremskaffe ny kunnskap om sikkerhetskultur, arbeidshelse og -ulykker som kan bidra til å redusere antall ulykker i norsk landbruk.

Bedre økologisk fôrproduksjon og fôrutnytting i et lokalt perspektiv

Prosjektet «Næringsforsyning og produktivitet i økologisk grovfôr- og mjølkeproduksjon – betra fôrproduksjon og fôrutnytting basert på lokale ressursar (FORUT)» fikk høsten 2010 innvilget en kostnadsramme fra styrene for FFL/JA på 11,8 mill. kroner over fire år. Bioforsk økologisk er prosjektleder i samarbeid med blant andre Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB), Sveriges Lantbruksuniversitet, Norsk institutt for landbruksøkonomisk

forskning (NILF), TINE Norske Meierier BA og Norsk Landbruksrådgiving. Prosjektets hovedmål er å bedre grunnlaget for taktiske og strategiske valg i dyrking, bruk og utnytting av grovfôr i økologisk melkeproduksjon.

Økt verdiskaping i kornbransjen

Norsk kornbransje møter en stadig sterkere konkurranse fra utenlandske bearbejdede produkter. For å øke konkurransekraften til den norske kornbransjen, fikk Nofima midler til å sette i gang et innovasjonsprosjekt etter en ny metode kalt «Åpen innovasjon». Metoden går ut på at normalt konkurrerende bedrifter går sammen gjennom de generiske fasene i en vanlig innovasjonsprosess. De konfidensielle fasene i prosjektet finner sted i bilaterale prosjekter direkte med kompetansemiljøene slik at aktørene kan sikre konfidensialitet. Målet er å oppnå synergieffekter mellom forskningsorganisasjoner og næringsliv.

Norsk-svensk samarbeid om hesteforskning

I august 2010 ble det utlyst midler til hesteforskning, der norske aktører samarbeider med Stiftelsen Svensk Hästforskning (SHF). Fra norsk side bidrar årlig Norsk Rikstoto, NFR ved Natur og Næring og Styret for JA med 2 mill. kroner hver i fire år fra og med 2010. Norsk Hestesenter koordinerer aktørene på norsk side gjennom et forskningsutvalg med representanter fra de tyngste aktørene. Gjennom hesteforskningsprogrammet ønsker hestenæringen i begge land å oppnå økt kunnskap og bidra til nyskaping innen hestenæringen. Det forventes at forskning på hest kan bedre både hestevelferden og kvaliteten på selve hesteholdet.

Oversikt over nye og pågående forskningsprosjekter finnes i årsmeldingene for Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter og Forskningsmidlene over jordbruksavtalen på www.slf.dep.no.

Samarbeid med andre

Oppgavene løses i et omfattende samarbeid med en rekke offentlige og private aktører, der fylkesmenn og kommuner er de viktigste samarbeidspartene.

SLF har på dette området avtaler med:

Innovasjon Norge (IN)

Hovedaktiviteten i samhandlingen er holde hverandre orientert om forhold av felles interesse og å drøfte konkrete problemstillinger og saker som begge parter er involvert i. Alle SLFs resultatområder er relevante i dette samarbeidet.

Statistisk sentralbyrå (SSB)

Rammen for avtalen er statistikkloven. Samarbeidet er viktig for kvalitet og effektivitet i statistikkarbeidet. Aktuelle saker nå er bl.a. Landbrukstillingen 2010, rap-

FOTO: SLF

portering av melkeområdet til Eurostat og samarbeid med Tollvesenet. SLF har regelmessig leveranse av store datamengder til SSB.

Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF)

Hovedaktiviteten i samhandlingen er regelmessig leveranse av betydelige datamengder og informasjon som NILF bruker i sitt arbeid for Budsjettnemnda. I tillegg arrangeres felles seminarer om ulike aktuelle problemstillinger. Det er et gjensidig ønske om mer faglig utveksling gjennom diskusjoner og gjerne også hospiteringer.

Utfordringer fremover

- Foretakene etablerer i økende grad nye organisasjons- og samarbeidsformer. Dette medfører utfordringer for håndhevelsen av tilskuddsregelverket og regelverket for husdyrkonsesjon. SLF vil legge mer vekt på dette i tiden fremover og vurdere tiltak for å hindre en uønsket tilskuddstilpasning. En effektiv og kvalitativt god kontroll er viktig for næringslivet, for tilliten til forvaltningen og for legitimiteten til landbrukspolitikken.
- Regelverket SLF forvalter overfor landbruksforetakene er omfattende og til dels komplekst. Det blir ofte oppfattet som krevende både for de næringsdrivende og for forvaltningen, særlig for kommunalforvaltningen. Det er en utfordring for SLF å bidra til å gjøre regelverket mer oversiktlig, lettere å innrette seg etter for foretakene og enklere å forvalte på en effektiv og god måte.
- Etablere en konkurransenøytral innfraktordning for kjøtt i 2011.

Handel og industri

På resultatområdet markedstiltak, handel og industri skal SLF bidra til å sikre en godt fungerende næringsmiddelindustri og et stabilt marked som gir avsetning for norske jordbruksvarer til stabile priser. Omsetningsledd og næringsmiddelindustri er viktige målgrupper. Forvaltning av importvernet, sekretariat for Omsetningsrådet, prisutjevningsordningen for melk og pris- og markedsovervåking er viktige oppgaver. SLF bidrar med faglige analyser og grunnlagsmateriale i internasjonale forhandlinger med bl.a. WTO, EU og EFTA.

Det internasjonale markedet for jordbruksråvarer

2010 ga små kornavlinger i områdene rundt Svartehavet med påfølgende eksportrestriksjoner både i Russland og Ukraina. I tillegg ga kvalitetssvikt i Tyskland og Canada betydelig reduksjon i tilgangen på mathvete på verdensmarkedet. Det var også avlingssvikt i Australia, knapp tilgang på mais og soya og historisk lave lagre av mais i USA. Reduserte kvanta i verdenshandelen bidro til å presse prisene opp. Prisene på 2010-avlingen lå godt over 2009-nivået, og for matkorn og fôrråvarer begynte prisene å nærme seg nivået fra toppnoteringene i 2008.

Sterk etterspørselsvekst i Asia og Russland førte til økt verdenshandel med meierivarer, der New Zealand og USA sto for det meste av eksportøkningen. Prisene holdt seg relativt høye gjennom hele 2010.

Gjennom året steg prisene på kjøttvarer svakt, men generelt var prisutviklingen relativt stabil i den internasjonale kjøtthandelen. Det var sukker, olje og fettråvarer og korn som drev opp råvareprisen på landbruksvarer høsten 2010 til et historisk toppnivå i desember. Da

var FNs matvareindeks på 214,7 prosent (2002–2004 = 100). Toppnoteringen i juni 2008 var 213,5.

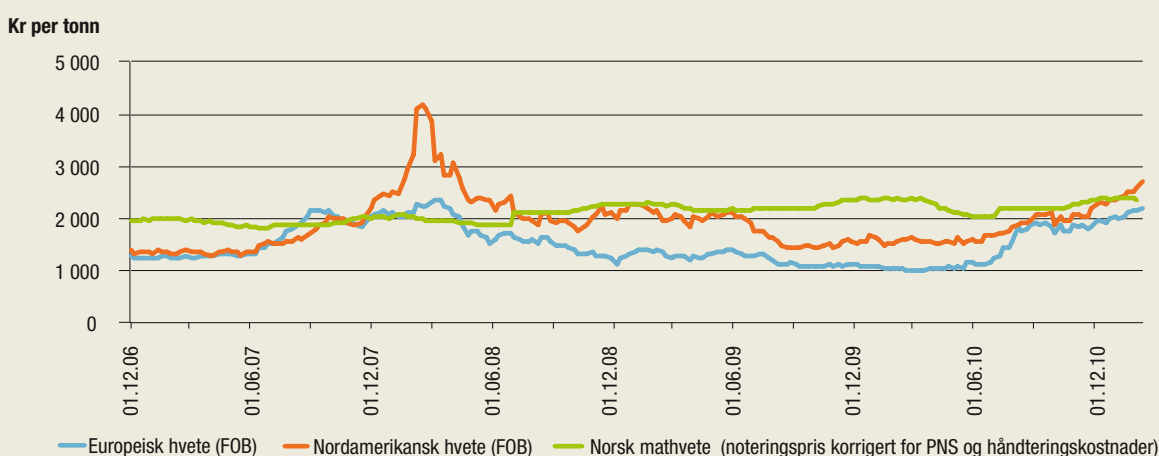
Prisøkningen på kjøtt og meieriprodukter var mer moderat.

Det norske markedet for jordbruksråvarer

Korn

Tross store forventninger til kornhøsten 2010, viste årets siste prognose et innkjøpt kvantum på ca. 1,15 mill. tonn, som er på nivå med et gjennomsnittsår. Matandelen i hveten var anslått til 60 prosent. Dette var bare marginalt lavere enn gjennomsnittet for de fem siste sesongene. Sett i forhold til den beskjedne mathveteavlingen i 2009, betyr dette at mølleindustrien vil benytte ca. 90 000 tonn mer norsk mathvete i melet i 2010/2011-sesongen. Tilgangen på fôrkorn var bedre i denne sesongen enn i fjorårets. Medregnet 55 000 tonn overlageret havre, tilsier prognosen at kraftfôrindustrien har tilgang på ca. 1 mill. tonn fôrkorn i 2010/2011-sesongen.

Prisutviklingen på hvede de siste fire årene

Ved årsskiftet 2010/2011 var nordamerikansk høykvalitets hvede igjen dyrere enn norsk hvede. Hvetepreisen er en viktig indikator på utviklingen i råvareprisene for jordbruksvarer.

Siden 2006 har
produksjonen av
egg økt med

19%

2010-avlingen av havre hadde et lavere mykotoksininnhold enn året før, men det ble samtidig registrert noe høyere toksininnhold i hveten. Inklusiv overlagret vare var tilgangen på fôrhavre rundt 60 000–70 000 tonn større enn totalforbruket i kraftfôr de siste tre årene.

Kjøtt

Produksjonen av svinekjøtt økte med over 4 prosent fra 2009 til 2010, noe som resulterte i en rekordstor produksjon av svinekjøtt. Markedet var noenlunde balansert, men det var behov for reguleringseksport og det var ikke rom for å ta ut målprisen.

Lammekjøttmarkedet var relativt stabilt og Norge var selvforsynt med lam i 2010. For storfe falt produksjonen noe, men etterspørselen var stabil og det er svært attraktivt å eksportere storfekjøtt til Norge. For fjørfekjøtt kom etterspørselen ned på 3 prosent vekst, som er et normalt nivå. Det er overkapasitet i dette markedet og lageret av kylling bygde seg opp.

Egg

Markedssituasjonen i 2010 var preget av overproduksjon. Produksjonen av egg har økt med 19 prosent siden 2006 og telte 55 172 tonn egg levert til godkjente pakkerier. Produksjonsøkningen har vært drevet av sterk vekst i etterspørselen, men salgsveksten har avtatt de siste årene samtidig som produksjonen fortsetter å stige. Fra 1. januar 2012 trer forbudet mot tradisjonelle bursystemer i kraft, og omstillingen forårsaket midlertidig overkapasitet og behov for markedsreguleringstiltak i 2010.

Grønt

Sesongen 2010 var preget av meget gode vekstvilkår, som ga seg utslag i store avlinger for flere produkter. En stor norsk grønnsakavling og importvarer til lave priser førte til prispress, undersalg og turbulente markeder for flere grønnsakslag. For flere kulturer ble ikke målprisen oppnådd. Markedet var turbulent for tomater, purre, kål og kinakål. Dette var i hovedsak forårsaket av nasjonale markedsforhold.

Store mengder tomater ble produsert uten leveringsavtaler og ga prispress i store deler av sesongen. I samme periode ble det importert tomater. Norske tomater ble eksportert og medvirket til at markedet etter hvert stabiliserte seg. For hodekål var det utfordringer med store avlinger uten leveringsavtaler.

Ved årsskiftet 2010/2011 lå det rikelig med grønnsaker på lager, mens lagertallene for poteter viste små mengder med konsumpoteter.

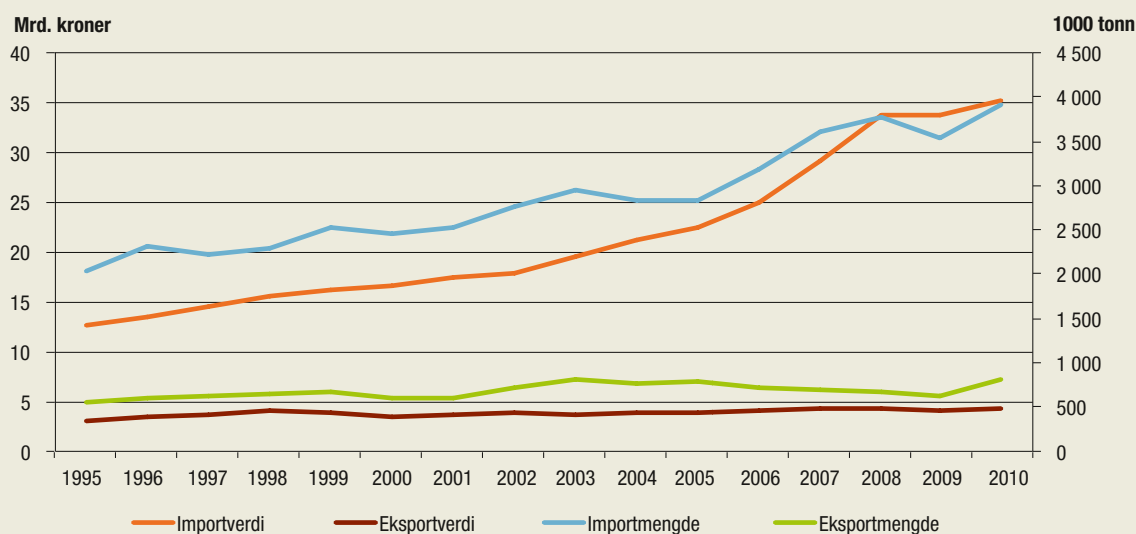
Årets frukt sesong var preget av den kalde vinteren og våren som ga skader på frukttrær og reduserte avlinger. Til tross for dette var det problemer med å få avsetning for norske epler til konsum.

Melk

Markedssituasjonen i melkesektoren har vært stabil de siste årene, og det var relativt god balanse mellom melketilgang og etterspørsel av melkeprodukter i 2010. Det ble produsert 1506 mill. liter kumelk og 20 mill. liter geitemelk. For kumelk var det en viss lageroppbygging av ost i 2010, mens etterspørselen etter geitemelksprodukter var vel 3 mill. liter lavere enn produksjonen. 91 prosent av norsk melk ble anvendt i det norske markedet, mens resten ble eksportert.

Det har ikke vært behov for reguleringseksport av ost siden 2008. Det er reguleringseksport av smør, fordi det er økende etterspørsel etter magre melkeprodukter i det norske markedet.

Import og eksport av landbruksvarer de siste 16 årene målt i verdi og kvantum

Import og tolladministrering

Tollvernet skal bidra til å gi avsetningsmuligheter for norskproduserte varer til priser som er avtalt i jordbruksavtalen. Samtidig skal det sikre nødvendig import til forbrukere og næringsmiddelindustri.

SLF innvilget i 2010 ca. 6700 individuelle tollnedsettelse og om lag 270 generelle tollnedsettelse. Det ble utstedt 15 318 tollmeldinger for RÅK-varer.

Importutviklingen

Lave verdensmarkedspriser på enkelte jordbruksvarer i 2009 ga, sammen med økte norske målpriser, utfordringer for norsk næringsmiddelindustri gjennom konkurransen fra importvarer. I 2010 økte prisene internasjonalt igjen.

Det ble importert landbruksvarer til Norge til en verdi av 35 mrd. kroner, opp 4,2 prosent fra 34 mrd. kroner året før. Importkvantumet økte med 11 prosent.

Store importvaregrupper, målt i verdi, er bearbeidet dyrefôr, drikkevarer (vin, øl, juice, mineralvann osv.), frukt, tilberedte næringsmidler og bakervarer. Det ble importert for over 3 mrd. kroner innenfor alle disse varegruppene. Målt i kvantum var bearbeidet dyrefôr og korn de største. Dyrefôr er den største gruppen på tross av redusert import i forhold til 2009. Andre viktige grupper, målt i kvantum, var oljeholdige frø (soya), frukt, grønnsaker og bakverk.

EU er Norges største handelspartner og sto for 67 prosent av importverdien på landbruksvarer i 2010. Av EU-landene hadde, som tidligere, Sverige og Danmark de største andelen. Eneste land på topp ti-listen som ikke

er EU-land, er Brasil. Andre betydelige handelspartnere utenfor EU er USA, Australia, Russland og Canada.

Kjøtt

Den tollfrie kvoten på inntil 2700 tonn storfekjøtt fra Botswana og Namibia ble importert allerede 1. januar. Dermed var mengden kjøtt som årlig kan importeres tollfritt fra disse landene fordelt. Fordelingen skjer etter «førstemann til mølla»-prinsippet hos Tollvesenet ved innfortolling.

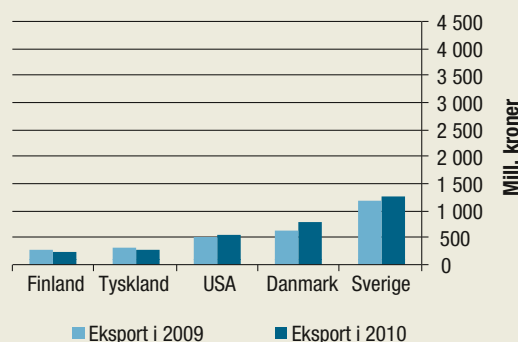
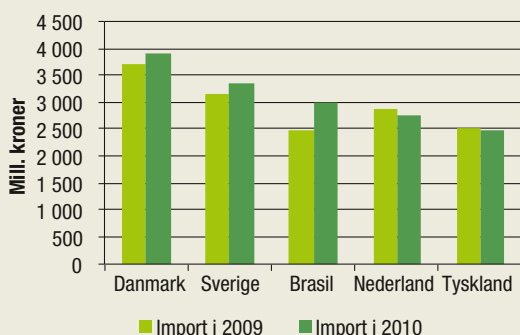
Det ble gjennomført to administrative tollnedsettelse for kjøtt i løpet av året. På sommeren ble tollsatsene for storfekjøtt satt ned. Det var i hovedsak underdekning av biffer og fileter i det norske markedet.

Fra 30. november til og med 23. desember ble tollsatsen for ribbe av svin satt ned. Hovedutfordringen med administrative tollnedsettelse for ribbe var at det hadde vært et overskudd av svinekjøtt i det norske markedet gjennom året. Til tross for overskuddet valgte SLF å innvilge tollnedsettelse for ribbe for å dekke underskudd i et delmarked.

Korn

Da kvoteåret for korn 2009/2010 ble avsluttet 31. august 2010, var en rekordstor tollkvote for matkorn fordelt: 231 000 tonn. Den norske kornavlingen høsten 2010 var større og av bedre kvalitet enn i 2009. Ved årsskiftet var importkvoter på 97 000 tonn matkorn og 189 000 tonn kraftfôrråvarer fordelt. Tollkvoten for kraftfôrråvarer som ble auksjonert i november ble tildelt til hele kr 207,- per tonn. Kvoten for kraftfôrråvarer har aldri tidligere blitt fordelt til så høye priser.

Import og eksport av landbruksvarer i 2010 fordelt på de viktigste handelspartnerne

I det internasjonale kornmarkedet preget dårlige værforhold prisutviklingen i andre halvår. Som følge av internasjonal prisstigning i denne perioden, ble tollsatsene innenfor kvotene satt ned. Frem til 28. februar 2010 var for eksempel tollsatsen for mathvete kr 1,- per kilo. Da året var omme, var samme tollsats kr 0,21 per kilo.

Grønt

Det gode avlingsåret for grønnsaker medførte ikke noe stort behov for å importere. Derfor var det også få generelle tolladministreringer på dette området. Det var vanskelig for produsentene å oppnå målpris, og det var derfor få overnoteringer som førte til vurderinger av tollnivået.

Interessen var økende for å importere bearbejdede produkter. Dette ga utfordringer med å vurdere prisforskjellene mellom innenlands- og utenlandsproduserte varer ved tollfastsettelse.

Melk

Melkemarkedet i 2010 var preget av fortsatt økt import av visse melkeprodukter, særlig av smaksatte flytende melkeprodukter (bl.a. yoghurt) og ost. Dette er en utvikling som også kan forventes å fortsette i 2011.

Import fra utviklingsland

GSP-ordningen (Generalized System of Preferences) sikrer at mindre utviklede land kan eksportere landbruksvarer til Norge med lav eller ingen toll. Importen under ordningen var i 2010 på 1,2 mill. tonn til en verdi av 7,6 mrd. kroner. Den økte med 0,1 mill. tonn og 0,8 mrd. kroner fra 2009. 64 av de fattigste landene er omfattet av ordningen med nulltoll. Importen fra disse 64 landene utgjorde 25 441 tonn til en verdi av 394 mill. kroner.

Importen fra land som er omfattet av GSP-ordningen utgjør ca. 20 prosent av den totale importen av land-

bruksvarer. De fattigste landene har ca. 1 prosent av totalimporten.

Importen fra nulltollandene mer enn doblet seg målt i kvantum og økte med 16 prosent i verdi. Dette skyldes i stor grad import av kli fra Senegal og Elfenbenskysten.

De viktigste importvarene fra utviklingsland er fortsatt varer som går til fôr til landbruk og oppdrettsnæring samt tropiske produkter som kaffe, bananer og druer. Imidlertid er både frossent storfekjøtt og avskårne blomster nå inne blant de viktigste varene målt i verdi, og dette er produkter som konkurrerer med norskproduserte varer.

I 2010 økte importen av utbeinet storfekjøtt med over 500 tonn eller 11,6 prosent. Økningen kom både fra import under indikativt tak fra Swaziland og GSP-import fra Sør-Amerika, først og fremst fra Uruguay.

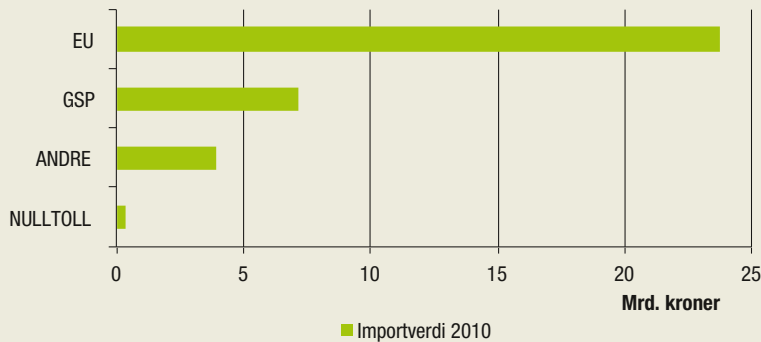
Tollkvoter

Totalt fordeler SLF 60 tollkvoter, de fleste gjennom auksjon. SLF legger vekt på at auksjon av tollkvoter skal gi konkurranse på like vilkår og gi aktørene lik mulighet til å sikre seg rettigheter til et knapt gode. Blant de mest ettertraktede kvotene er WTO-kvoten for storfekjøtt, som alene innbrakte i overkant av 50 mill. kroner i auksjonsbeløp. Auksjon av tollkvoter ga i 2010 staten over 104 mill. kroner i inntekter. Seks foretak ble utestengt fra auksjonene på grunn av brudd på avgitte erklæringer mot samarbeid om budgiving i løpet av 2010.

Ostekvoten fra EU fordeles etter søknad. Kvoten er todelt, og fordeles til aktører med historiske rettigheter og til nye osteimportører. Det er stadig flere som søker om og får tildelt andeler av ostekvotene. Ostefrikvoten for nykommere for 2010 på 730 tonn ble fordelt slik at maksimal tildeling var 4055 kilo. Ved fordelingen av kvoten for 2011 var det enda flere søkere, og maksimal tildeling var 2930 kilo.

I forbindelse med avlingsvikt kan deler av import-

Importmengde fordelt på forskjellige opprinnelser

EU er den desidert største eksportøren til Norge, mens GSP-landene kommer som en god nummer to i verdi.

kvoten for høy tildeles lokale importører. I deler av Nord-Norge var det en betydelig avlingssvikt for grovfôr, og 3000 tonn tollfri høykvote ble fordelt til importører og gårdbrukere i de utsatte områdene.

Import av RÅK-varer

Det ble importert over 370 000 tonn RÅK-varer til menneskemat til en verdi av ca. 7,6 mrd. kroner. Sammenlignet med 2009 var dette en økning på 11 prosent i kvantum, mens det var en økning på 4 prosent i verdi. 40 prosent av importkvantumet kommer fra Sverige, Danmark og Tyskland. Brød er den største varegruppen, med en importverdi på nær 0,6 mrd. kroner og et kvantum på nær 43 650 tonn. Andre RÅK-varer med høy import er sukkervarer, sjokolade og sauser.

Ordningen med råvarepriskompensasjon (RÅK-ordningen) skal legge til rette for handel med industrielt bearbejdede jordbruksvarer. Råvareprisforskjeller utjevnes med hjelp av toll, prisnedskrivning og eksportstøtte.

Eksport av landbruksvarer

Eksportverdien i 2010 var den høyeste siden 1995 med 4,313 mrd. kroner. Eksporten økte med 300 mill. kroner fra 2009, men i forhold til 2008 var økningen kun 10 mill. kroner. De viktigste produktgruppene var dyrefôr, ost, soyaolje, drikkevarer og bearbejdede næringsmidler. Eksportkvantumet økte fra 2009 til 2010 med nesten 200 000 tonn fra 615 000 til 800 000 tonn. Største eksportvaregrupper målt i kvantum var dyrefôr, drikkevarer og soyaolje.

Målt i verdi gikk 72 prosent av eksporten til EU.

RÅK

Eksporten av RÅK-varer var på over 39 000 tonn, mot 44 000 tonn i 2009. Eksportkvantumet ble dermed redusert med 11 prosent. Verdien på eksportvarene var ca. 1 mrd. kroner, en økning fra 2009 på ca. 4 prosent. Hele 88 prosent av eksporten av RÅK-varer går til EU-området, og 62 prosent av denne igjen går til Sverige.

Utbetalingene til eksportstøtte innenfor RÅK-ordning

gen var på 32,3 mill. kroner, noe som er en økning på ca. 6 mill. kroner i forhold til 2009. Det var 17 bedrifter som benyttet ordningen i 2010, mot 23 i 2009.

De største varegruppene som blir eksportert er sukkervarer, sjokolade, bakverk og sauser. Den største nedgangen i eksporten er på syltetøy og iskrem.

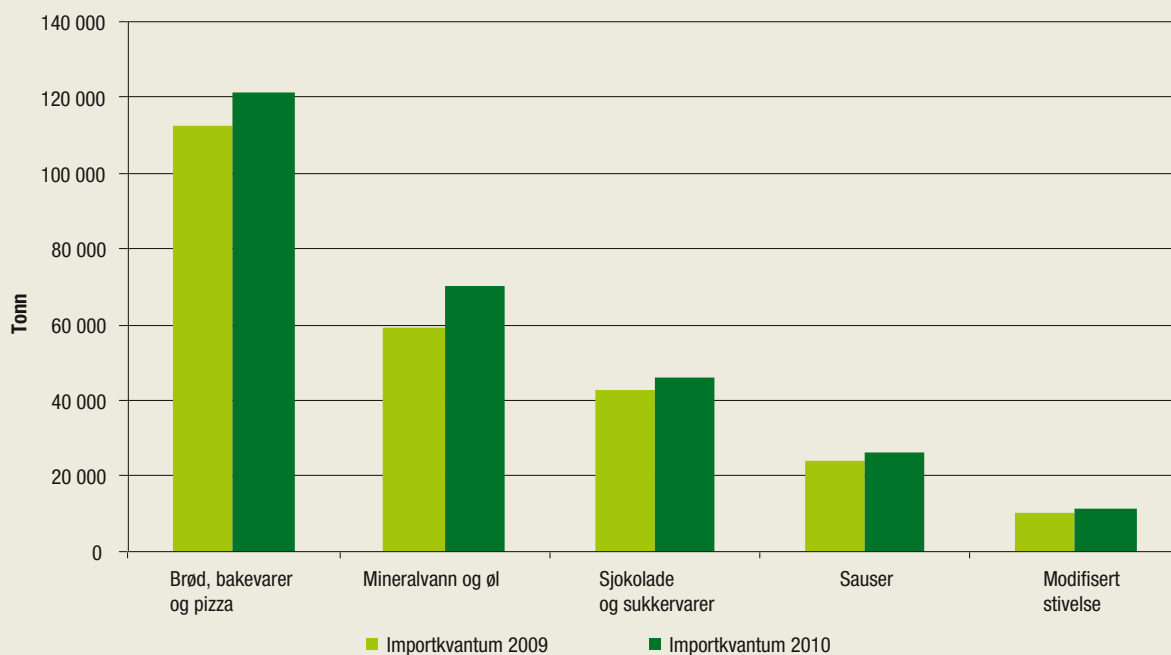
Markedsregulering

Omsetningsrådet forvaltet i 2010 et budsjett på 524 mill. kroner og behandlet ca. 100 saker i løpet av året.

Endringene i omsetningsloven trådte i kraft 1. januar 2010. Nytt Omsetningsråd ble oppnevnt og antall medlemmer redusert fra 19 til 11 medlemmer. I lovendringen ble Tilsynsutvalget avviklet, Omsetningsrådet ble ikke lenger pålagt å ha et arbeidsutvalg og det ble åpnet for delegering av saker til SLF. Konsekvenser av endringene ble behandlet i Omsetningsrådet i tre møter første halvår 2010. Resultatet ble en rekke endringer i forskrifter og retningslinjer, blant annet som følge av at arbeidsutvalget ble lagt ned. Videre ble det fattet et delegeringsvedtak som ga SLF myndighet til å avgjøre blant annet søknader fra markedsregulatorene om avgiftsmidler til ordinære avsetningstiltak.

Nortura søkte og fikk medhold i å etablere trekkrettighet i bank. Dette skal være en sikkerhet for kapitalbehov knyttet til markedsregulering i perioder hvor Fondet for omsetningsavgift av kjøtt har lav likviditet. Rådet fattet et vedtak der de åpnet for en slik mulig-

Import av bearbejdede jordbruksprodukter (RÅK) fordelt på vareslag

het med en begrensning på 150 mill. kroner, kombinert med en gradvis oppbygging av fondet.

Av markedsmessige forhold var utfordringene størst på egg og korn i 2010. Omsetningsrådet godkjente ekstraordinær førtidsslakting av verpehøns tilsvarende 2000 tonn egg på årsbasis. Det ble også åpnet for at ca. 700 tonn egg kunne anvendes til miljøfôr. Kombinert med de ordinære tiltakene ble markedet stabilisert. 1925 tonn egg ble tatt ut gjennom førtidsslaktingen og 330 tonn gikk til miljøfôr. Omsetningsrådet har åpnet for å iverksette førtidsslakting tilsvarende 1800 tonn egg i 2011. Ved årsskiftet tilsier prognosene at tiltaket ikke vil bli benyttet.

For svin var det også høy reguleringsaktivitet i 2010, men markedet ble balansert gjennom ordinære tiltak.

2009-avlingen av havre med til dels høyt innhold av mykotoksiner ble en utfordring. Til tross for liten norsk avling, ble det behov for reguleringslagring av havre til høsten 2010. Omsetningsrådet godkjente også ekstraordinære tiltak, som transportgodtgjørelse, for å kunne ta unna mest mulig av overskuddet gjennom året. Til tross for problemene fra 2009 og en større prisdifferensiering mellom bygg og havre vedtatt i jordbruksavtalen 2010, ble havreavlingen stor. Dette, kombinert med 55 000 tonn overlager og til dels toksininfisert havre fra 2009, gjør at det også ligger an til reguleringslagring av havre høsten 2011. Omsetningsavgiften ble som følge av dette økt fra 1 til 4 øre per kilo fra 1. juli 2010.

Internasjonalt samarbeid

Utviklingen i WTO

Det har vært liten fremdrift i de pågående globale handelsforhandlingene i WTO de to siste årene. Høsten 2010 ble det fattet vedtak om ny intensivering både i hovedrådet i WTO og i det øverste organet for de pågående forhandlingene. Doha Development Agenda, som er den pågående forhandlingsrunden, er en utviklingsrunde med oppmerksomhet på blant annet landbruk. SLF bidrar med analyser og vurderinger til LMD i forhandlingene, og er forberedt på økt aktivitet i 2011.

EØS-avtalen artikkel 19

Norge og EU-kommisjonen ble i januar 2010 enige om en ny avtale etter EØS-avtalens artikkel 19 om handel med landbruksvarer. Det gjenstår fortsatt formell godkjenning av avtalen fra begge parter.

På eksportsiden innebærer forhandlingsresultatet at kvoten for tollfri eksport av ost til EU øker fra 4000 til 7200 tonn. Videre innebærer avtalen tollfrihet eller tollfrie kvoter inn på EU-markedet for bl.a. vegetabiliske oljer, bær, snacks, hunde-/kattemat, tran og juletrær som det er realistisk at norske bedrifter vil kunne utnytte.

På importsiden økes den tollfrie importkvoten for ost fra 4500 til 7200 tonn. Dette tilsvarer nivået for osteimport fra EU de senere årene. Økningen i kvotene på 2700 tonn vil bli fordelt på auksjon. Ordningen med «historiske rettigheter» til import av ost vil bli avvirket

etter tre år, og det vil bli etablert et nytt fordelingsystem for dagens importkvote på 4500 tonn som sikrer likebehandling av aktørene.

For kjøtt er det etablert midlertidige importkvoter fra EU for storfe (900 tonn), kylling (800 tonn) og gris (600 tonn). Dette er midlertidige kvoter som vil bli en del av en eventuell ny WTO-avtale. For kjøttvarer er det i tillegg en begrenset økning av eksisterende importkvoter for noen produkter (skinker, pølser, kjøttboller, andebryst). Norge har videre gitt EU tollettelser eller importkvoter på enkelte innsatsvarer til konserver- og forindustrien.

Det forventes at avtalen trer i kraft i løpet av 2011.

EØS-avtalens protokoll 3

Handelen med bearbejdede landbruksvarer omfattes av protokoll 3 til EØS-avtalen. Tollsatsene er faste og gjelder for et definert vareomfang som omfattes av avtalen. Importen av bearbejdede landbruksvarer er økende, mens eksporten var noe lavere i 2010 enn tidligere år.

Frihandelsavtaler

SLF har sammen med LMD deltatt i forhandlinger med bl.a. Kina, Hong Kong, India og Ukraina. Avtalen med Samarbeidsrådet i Gulfen (GCC) ble ratifisert i 2010. Med unntak av forhandlingene med Kina, blir alle gjennomført sammen med andre EFTA-land. Landene som det ble forhandlet med hadde i 2010 over 37 prosent av verdens befolkning, ifølge Population Reference Bureau.

Ordninger rettet mot norsk matindustri

RÅK-tilskudd

I 2010 ble det samlet utbetalt 175,6 mill. kroner i prisnedskrivning for RÅK-varer. Tilsvarende tall for 2009 var 174 mill. kroner. Pizza er den største varen i ordningen, fulgt av sjokolade og iscrem. Utbetalingene til eksportstøtte økte med 6,2 mill. kroner fra 2009 til 2010.

Totalt kvantum for mottatt tilskudd var 115 540 tonn, som var mer enn 2700 tonn lavere enn året før. I jordbruksoppgjøret 2010 ble det ikke gjort utvidelser i verken råvare- eller ferdigvareomfanget som fikk følger for utbetalingene.

Tilskuddsatsene som ble gjort gyldige fra 1. januar 2010, ble gjeldende for hele året.

Høsten 2010 ble konkurransesituasjonen vurdert, og markedsutviklingen ga grunnlag for å redusere flere satser fra 1. januar 2011 på grunn av økte verdensmarkedspriser.

Antall søkere på ordningen gikk ned fra 33 i 2009 til 32 i 2010.

Konserverordningen

Tallet på bedrifter som deltar i konserverordningen er stabilt på ca. 30 bedrifter. Konserverordningen omfatter bær, grønnsaker og epleaft/konsentrat.

Produksjonen av tradisjonelle norske grønnsaker til konserverindustrien har økt noe de senere årene.

30

bedrifter deltar i konservesordningen

Konservesordningen skal stimulere til innenlands produksjon av råvarer til konservesindustrien (f.eks. saft- og syltetøyproduksjon). Innenfor denne målsettingen skal industrien sikres nødvendig supplement av importert råvare til lavest mulig toll.

Frem til 2008 var det økning i produksjonen av bær til industri. Senere er produksjonen redusert, og i 2010 var leveransene av røde bær til industrien mindre enn behovet. Dette skyldtes i stor grad at bær som var beregnet for industri ble omsatt i konsummarkedet, der de oppnår en vesentlig høyere pris. For kvoteåret 2009/2010 var det derfor større import av industribær enn tidligere år.

Etter mange år med økning i salget av eplejuice, ser det nå ut til at markedet har flatet ut.

Innenlands bearbeiding

Ordningen med innenlands bearbeiding av landbruksvarer administreres av Tollvesenet, men SLF foretar en landbruks- og næringspolitisk vurdering før bevilning utstedes til virksomheten.

Som tidligere år er det meste av varene som importeres på ordningen og som bearbeides i Norge for eksport, korn/mel- og kjøttvarer.

Korn var den kvantumsmessig største varen i ordningen. Her hadde to hovedaktører fellesbevillinger med flere produsenter av bakverk. To bedrifter hadde bevilning for import av kjøtt og eksport av diverse kjøttprodukter. Eksporten omfattet både komplette ferdigmåltider samt pølser og burgere.

Tre bedrifter hadde bevilning for import av juicekonsentrater og mindre kvanta av diverse andre varer.

Utenlands bearbeiding

De viktigste råvarene som gjeninnføres på ordningen for utenlands bearbeiding, er kjøtt- og meierivarer. Innførselen er regulert gjennom kvoter, som auksjoneres av SLF for tre år av gangen. Høsten 2010 foregikk auksjonen av disse kvotene for årene 2011–2013. Totalt deltok 22 firmaer ved disse auksjonene, hvorav 20 fikk tildelt til sammen 29 160 tonn. Varer som ikke omfattes av kvotene kan innføres i ubegrenset omfang og til nedsatt tollsats etter søknad.

Totalt var det 34 virksomheter som hadde gyldige tilatelser innenfor ordningen i 2010. Av disse er det ca. 16 virksomheter som innfører kjøtt og kjøttvarer på kvote og tre som innfører meierivarer på kvote.

Prisutjevningsordningen for melk

I 2010 var Tine, Synnøve Finden, Normilk, Q-meieriene, Rørosmeieriet, Kraft Foods, Lillehammer Ysteri og Aksut med i prisutjevningsordningen for melk.

I forbindelse med satsfastsettelsen 1. juli, viste prognosene for mengden og anvendelsen av melk at ordningen ville få reduserte inntekter og økte utgifter dersom ikke satsene ble endret. Siden ordningen skal gå i null, ble det nødvendig å øke avgiftene og redusere tilskuddene i ordningen.

I tillegg ble det bestemt i jordbruksoppjøret at mål-

Formålet med prisutjevningsordningen for melk (PU) er å regulere prisforskjellen på melk som råvare til ulike bruksområder. Samtidig skal det gi melkeprodusentene muligheten til å realisere målprisen på melk i jordbruksavtalen uavhengig av bruken av melk og hvor den produseres. Et viktig hensyn er dessuten å sikre like konkurransevilkår for aktørene som er med i ordningen.

FOTO: TOM HAGA

SLF fastsetter avgifter og tilskudd (satser) for de ulike bruksområdene til melken. Ordningen er selvfinansierende, noe som innebærer at summen av tilskuddene skal balanseres mot summen av avgiftene. Satsene fastsettes med utgangspunkt i forventet melkeproduksjon og forventet markedsbehov av de ulike melkeproduktene. Dessuten vurderes markedssituasjonen for meieriprodukter.

prisøkningen på 13 øre per liter skulle tas ut ved å øke avgiftene i gruppene for ikke-smaksatte flytende produkter og kremfløteprodukter til dagligvaremarkedet, slik at råvarekostnadene (summen av målpris og avgift/tilskudd i prisutjevningsordningen) i de øvrige gruppene ikke økte med mer enn om lag 5 øre per liter melk som en følge av jordbruksoppgjøret.

Den samlede virkningen ble at fire grupper fikk økte avgifter i størrelsesorden 15–33 øre per liter, fem grupper fikk uendrede satser og ni grupper fikk reduserte avgifter eller økte tilskudd med 4 øre per liter.

Den totale innbetalingen av avgifter og utbetalinger av tilskudd i prisutjevningsordningen var i størrelsesorden 1602 mill. kroner. Dette var en økning på 33 mill. kroner i forhold til 2009.

Vilkårene for konkurranse i meierisektoren

Tines markedsandel av melk anvendt til norsk produksjon av melkeprodukter var i 2010 på 82 prosent. Dette er uendret i forhold til 2009.

Rammevilkårene for konkurransen i meierisektoren har vært endret i flere omganger. Dette er blitt gjort for å legge til rette for økt konkurranse i sektoren. Tabellen viser de konkurransefremmende tilskuddene som ble gitt i prisutjevningsordningen for melk i 2010:

Konkurransefremmende tilskudd til uavhengige meieriselskap	
Generell korleksjon	50,6 mill. kroner
Midlertidig korleksjon, netto *	21,7 mill. kroner
Ekstra distribusjonstillegg	35,6 mill. kroner
Spesiell kapitalgodtgjørelse	23,3 mill. kroner
Sum	131,2 mill. kroner

* Tilskuddet avkortet i de tilfellene der samlet tilskuddssats overstiger satsen for oster og geitemelksprodukter til merkevareeksport (prisgruppe 12).

Samlet ble det utbetalt 131,2 mill. kroner i slike tilskudd i 2010, noe som er en økning på 4,1 mill. kroner i forhold til 2009.

61%

av det totale forbruket av mathvete for sesongen 2010-2011 er norskprodusert, i følge prognoser

Prisnedskrivningstilskudd korn

Tilskuddet utbetales til foretak som kjøper korn fra produsenter. Tilskuddet skal sikre at mest mulig norskprodusert korn av mat- og fôr kvalitet kommer i omsetning. Videre skal tilskuddet bidra til reduserte priser på korn som råvare til matmel og kraftfôr.

I 2010 ble det utbetalt 365,5 mill. kroner i prisnedskrivningstilskudd. Dette tilsvarer et omsatt kvantum på 1,1 million tonn korn, erter og oljefrø.

Frakttilskudd korn og kraftfôr

Frakttilskudd på korn utbetales til foretak som er eiere av kornet. Tilskuddet skal bidra til å utjevne regionale forskjeller i priser på korn som råvare til matmel og kraftfôr. I 2010 ble det utbetalt ca. 77 mill. kroner i frakttilskudd på korn. Ca. 80 prosent av tilskuddet gjaldt frakt av ca. 560 000 tonn korn fra Østlandet til Vestlandet, Trøndelag og Nord-Norge, der det var underskudd av korn.

Frakttilskudd på kraftfôr gis til husdyrfôrprodusentene, og skal bidra til å utjevne fraktkostnader ved omsetning av kraftfôr til disse. I jordbruksoppgjøret 2009 ble det avsatt midler til heving av satsene for tilskuddet. Dette resulterte i en økning på 13 prosent. SLF beregnet nye satser gjeldende fra 1. januar 2010. Siden et produksjonsanlegg for kraftfôr er nedlagt, er satsene videre justert i samsvar med dette. Av en total kraftfôromsetning i 2010 på 1 811 000 tonn, ble det for vel 500 000 tonn utbetalt 66 mill. kroner i frakttilskudd.

Matkorntilskudd

Tilskuddet utbetales til matmelmøllene på grunnlag av kornforbruk, og skal bidra til reduserte priser på råvarer til matmelindustrien. Matkornforbruket har i de senere årene vist en nedgang på en til to prosent per år. I 2010 ble det utbetalt tilskudd på 80,5 mill. kroner, noe som tilsvarer et kornforbruk på 350 000 tonn. 15 møller fikk tildelt matkorntilskudd.

Regelverksendringer

Tollkvoteforskriften

Den 25. september 2010 fastsatte LMD endringer i forskrift av 10. oktober 2008 nr. 1132 om fordeling av tollkvoter (Tollkvoteforskriften). Endringene gjaldt auksjon, og noen av endringene kom som en følge av ny artikkel 19-avtale. I tillegg ble det foretatt noen små justeringer i forskriften.

Når det gjelder auksjon, ble det innført krav om at foretak må være vurdert kredittverdige eller stille bankgaranti for det beløpet som ønskes tilgjengelig for budgivning under auksjonen før de får delta. Videre kan utestående auksjonsbeløp nå gå til inkasso dersom det ikke blir betalt. SLF fikk dessuten hjemmel til å motregne krav på auksjonsbeløpet i budgivers krav på tilskudd fra ordninger forvaltet av SLF. SLF fikk også hjemmel til i «særlige tilfeller» å kunne oppheve kvotetildelingen ved mislighold av auksjonsbeløpet. På denne måten kan SLF få fordelt resten av kvoten på nytt slik at kvoten blir maksimalt utnyttet. SLF kan også kreve erstatning for eventuelle tap som følger av misligholdet.

Når den nye artikkel 19-avtalen trer i kraft, vil nye eller utvidede kvoter på landbruksvarer bli implementert i Tollkvoteforskriften.

Ny forskrift om råvareprisutjevning

LMD fastsatte ny forskrift om råvareprisutjevning i juni 2009. Forskriften ble iverksatt 1. januar 2010. Den erstattet fire forskrifter og bidro til å forenkle og samle regelverket for de ulike ordningene.

Prisnedskrivning ved produksjon av potetstivelse

Ved jordbruksoppkjøret 2010 ble partene enige om å innføre et prisnedskrivningstilskudd for salg av potetstivelse og videreforedlet potetstivelse til industrien. Tilskuddet ble iverksatt fra 1. januar 2011, og utbetales til produsent av stivelse etter mal fra prisnedskrivningstilskuddet for rektifisert potetsprit. Målet med prisnedskrivningstilskuddet er å redusere eller stoppe fallet i etterspørselen etter norsk potetstivelse.

Samarbeid med andre

Tollvesenet

Gjennom ansvaret for importvernet for landbruksvarer, er Toll- og avgiftsdirektoratet en sentral samarbeidspartner.

I 2010 har SLF hatt særlig oppmerksomhet på kontroll av ordningen for utenlands bearbeiding. Dette har medført tett samarbeid med tollmyndighetene. Kontrollarbeidet vil bli videreutviklet i 2011.

Tollmyndighetene har i 2010 lagt særlig vekt på importkontroll av RÅK-varer. SLF har deltatt på flere møter med tollmyndighetene i forbindelse med dette og bidratt aktivt under kontrollene.

Samarbeidet bidro til å øke kompetansen for begge parter. I tillegg var noen enkeltsaker av en slik art at de krevde et tett samarbeid.

Konkurransetilsynet

Samarbeidet med Konkurransetilsynet har i det vesentlige vært konsentrert om utforming av regelverket for auksjonene av landbruksvarer for å sikre en optimal fordeling av kvotene.

I tillegg har det vært noe samarbeid relatert til jobben Konkurransetilsynet har med å overvåke meierimarkedet.

Utfordringer fremover

- Norsk kornareal har vært fallende de siste ti årene og ytelsen per arealenhet har stagnert.
- Norsk produksjon av matmel har vært fallende de siste ti årene og importen av bearbeidede bakervarer øker.
- Norsk korn, spesielt havre, med innhold av mykotsiner ble et problem høsten 2009, noe som krever videre utviklingsarbeid.
- Det er prognosert underdekning av storfekjøtt som følge av nedgang i melkeproduksjonen. Det er en utfordring å dekke det norske markedet med norsk storfekjøtt og det er fortsatt behov for import.
- Mens den norske produksjonen av RÅK-varer reduseres for andre år på rad, øker importen. Utfordringen fremover er å forvalte virkemidlene i tråd med EØS-avtalens rammer, slik at industrien finner det attraktivt å benytte norske jordbruksråvarer i sin produksjon av RÅK-varer.
- Økende import av særlig yoghurt og ost kan på sikt innebære en utfordring for å opprettholde den norskproduserte markedsandelen.

Administrasjon

På resultatområdet administrasjon har SLF oppgaver som organisasjonsutvikling, personalforvaltning, regnskapsføring, økonomistyring, beredskap, IKT-drift og -utvikling og andre fellestjenester som sentralbord og arkiv. Målsettingen er å bidra til en velfungerende virksomhet som utnytter ressursene sine på en effektiv måte og som gjennom forvaltning og rådgivning sikrer brukerne effektive tjenester.

Elektronisk forvaltning

IKT-strategi

Elektronisk forvaltning er forankret i SLFs strategiske plan 2007–2012. Strategien fremhever at alle tjenester skal leveres elektronisk og at den elektroniske forvaltningen skal utvikles i henhold til regjeringens IKT-politikk. IKT-arbeidet baseres på en strategisk tilnærming med hovedvekt på porteføljestyling, god IKT-arkitektur og felles IKT-plattform for alle elektroniske tjenester.

Porteføljestylingen skal samordne alle IKT-aktiviteter for å sikre at strategien gjennomføres og for å sikre gevinstrealiseringen av IKT-investeringene. IKT-arkitekturarbeidet skal realisere en strategisk utvikling av våre applikasjoner og vår tekniske plattform for elektronisk forvaltning i henhold til de syv arkitekturprinsippene, jf. St.meld. 19 (2008–2009) og statens satsing på Altinn, eID og felles registre i det offentlige.

Andre sentrale IKT-strategiske områder er informasjonssikkerhet, IKT-drift og IKT-anskaffelser.

I 2010 er følgende aktiviteter prioritert:

- Nye arbeidsmetoder og rutiner for systemvedlikehold og systemutvikling.
- Forbedre dagens elektroniske tjenester.
- Utvikle og lansere nye elektroniske tjenester.
- Utrede nytt saks- og arkivsystem for SLF.
- Utrede nytt fagsystem for Regionale miljøtilskudd.
- Modernisere plattform og infrastruktur for elektronisk forvaltning.
- Øke informasjonssikkerheten.
- Fornye kontraktporteføljen av IKT-anskaffelser.

Hovedresultater av IKT-porteføljen

Løpende vedlikehold og forvaltning av IKT-systemene har vært tilfredsstillende, men arbeidet har vært preget av bytte av vedlikeholdsleverandør.

Følgende er gjort i 2010:

- Ny informasjonsportal (ny hjemmeside) for SLF ble lansert 10. juni 2010. Ny portal for elektroniske tjenester (ekstranett) ble også lansert. Portalene er basert på ny publiseringsløsning. Ny portal for ansatte (intranett) er også planlagt basert på den nye publiseringsløsningen.
- Endringer som har oppstått som følge av jordbruksoppgjøret 2010 er håndtert eller under arbeid.
- Det har vært gjennomført to vellykkede omganger med søknad om produksjonstilskudd. Antall søknader som ble innsendt via Internett var ved siste søknadsomgang 32 prosent.
- Deler av løsning for forvaltning av skogfond og tilskudd innenfor skogsektoren ble tatt i bruk i løpet av 2010. Systemet fungerer tilfredsstillende, og vi får positive tilbakemeldinger fra brukerne. Skogfond-tjenesten er videreutviklet slik at også foretaksbrukere har tilgang til tjenesten via Altinn.
- Løsningen for prisutjevningsordningen for melk er videreutviklet med vekt på økt brukervennlighet og økt kvalitet i forvaltningen. Ny rapporteringsløsning er utarbeidet. Historiske data er i ferd med å bli overført og integrasjon med Altinn er under etablering.
- Løsningen for nettbasert forvaltning av tilskudd og kvoteordningen for melk er videreutviklet med vekt på økt brukervennlighet. Kvoteordningen for melk har i 2010 lansert statistikk som er tilgjengelig for fylkesmenn og kommuner. Dette har vært et etterspurt område, og resultatet er mottatt meget positivt hos fylkesmannsembeter og kommuner. I 2010 ble 51 prosent av søknadene om kjøp av kvote sendt elektronisk.
- Aktiviteter i Leveransedatabasen har vært konsentrert om å slutføre systemutvikling for slakt. Dette omfatter forbedring av funksjonalitet for saksbe-

handlerne og bedre kvalitetssikring av data fra slakteriene. Det er også utført mye arbeid med innføring av ny innfraktordning for slakt. Dette arbeidet vil ikke bli slutført før i 2011. Det er i tillegg utført arbeid for tilrettelegging av beregning av tilskudd og avgift for melkeleveranser. Dette arbeidet vil også bli slutført i 2011.

- Datakvaliteten i Landbruksregisteret er forbedret.
- Landbruks- og matdepartementets tjenestekatalog er redesignet og tilgjengeliggjort på SLFs nye hjemmeside. Tjenestekatalogen er under omlegging fra gammel teknologi til SLFs nye publiseringsløsning. Når dette arbeidet er slutført i 2011, vil SLFs innhold i katalogen bli revidert.
- Foranalyse med utarbeidelse av løsningsforslag av nytt fagsystem for Regionale miljøtilskudd er gjennomført.
- Analyse og kravspesifisering av nytt saksbehandlings- og arkivsystem for SLF er gjennomført.

For å redusere risiko ved overgang til nytt vedlikeholds- og systemutviklingsregime og nye leverandører, ble det høsten 2010 besluttet å utsette noen IT-aktiviteter til 2011. Sentrale aktiviteter som ble utsatt var tilpassning av Landbruksregisteret til ny matrikkel og utvikling av løsning for å gi søkere om tilskudd til prisnedskrivning og eksportstøtte til RÅK-varer mulighet til å levere inn resepter og søknader elektronisk.

Tilgjengeliggjøring av offentlige data

SLF har tilgjengeliggjort Landbruksregisteret og Landbruksforvaltningens informasjonsbase (LIB) for saksbehandlere i landbruksforvaltningen.

Datautveksling mellom SLF og tilskuddsformidlere angående tilskudd og avgifter skjer via egne FTP-løsninger. Datautvekslingen vil foregå via Altinn så snart dette er mulig.

Informasjon om utbetalt produksjonstilskudd er tilgjengeliggjort via en ny søketjeneste på SLFs nye hjemmeside i 2010.

SLF har satt av midler på budsjettet for 2011 til utredning og oppstart av arbeidet med å forbedre SLFs løsning for tilgjengeliggjøring av offentlige data i maskinlesbare formater.

Tilgjengeliggjøring av data om utbetalt pristilskudd er planlagt gjennomført i 2011.

IKT-drift

All IKT-drift og kommunikasjon utført av eksterne leverandører eller i egen regi er levert med tilfredsstillende resultater uten alvorlige hendelser eller driftsforstyrrelser og i samsvar med inngåtte avtaler. Rutinene for å håndtere endringer i IKT-systemene fungerer tilfredsstillende. I løpet av året er det inngått flere nye avtaler,

og det er foretatt utlysning for å inngå ny driftsavtale innen utløpet av eksisterende avtale. Drift av økonomisystemet Agresso er overtatt av SSØ. Næringsdrivende har tilgang til IKT-systemene via Altinn. SLF har god erfaring med Altinn.

Dokumentasjon av de sentrale IKT-systemene er gjennomgått og ajourført. Dette omfatter også dokumentasjon av bl.a. avhengighetene mellom systemene og en driftsplan.

Informasjonssikkerhet

SLF har i 2010 prioritert arbeidet med å øke informasjonssikkerheten i virksomheten. Sikkerhetspolicy ble utarbeidet og vedtatt i juni 2010. SLF har besluttet å basere videre arbeid med informasjonssikkerhet på NS-ISO/IEC 27001:2005. Håndbok for administrasjon av informasjonssikkerhet er utarbeidet, og retningslinjer og rutiner utarbeides og revideres ut fra dette. Det er utarbeidet en driftsplan for de sentrale IKT-systemene og informasjonsaktiva er klassifisert ut fra konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet.

Dokumentasjon og retningslinjer for håndtering av den interne IKT-driften og -kommunikasjonen er utarbeidet, og det er gjennomført en risikovurdering av IKT-arkitekturen (sikkerhetsarkitektur) med angivelse av mulige tiltak som skal vurderes og følges opp i 2011.

SLF har fulgt opp tidligere anmodning til fylkesmennene og bedt dem om å være spesielt oppmerksomme på sikkerhet og brukeradministrasjon av fagsystemene og at rutiner på området følges.

SLF har i 2010 gjennomført en rekke tiltak som ledd i opplæring/bevisstgjøringsprogram for ansatte. Etter at SLFs sikkerhetspolicy ble vedtatt, ble det gjennomført avdelingsvise seminarer hvor sikkerhetsdilemmaer ble diskutert. SLF har utarbeidet egne sikkerhetsregler, og informasjonstiltak rettet mot de ansatte er gjennomført.

Risikostyring

SLF har identifisert to hovedrisikoområder. Dette er komplekst regelverk og virksomhetskritiske IKT-systemer.

Komplekst regelverk

SLF forvalter et omfattende og til dels komplekst regelverk, der vedtaksmyndigheten er fordelt på tre nivåer: SLF, fylkesmenn og kommuner. Hyppige endringer i regelverket forsterker de utfordringene forvaltningen stilles overfor, ikke minst på kommunalt nivå. Det har vært gjennomført flere risikoreduserende tiltak i 2010, f.eks. risikovurdering av de ulike ordningene som grunnlag for prioritering av kontrollaktivitet, omfattende foredrag og kursvirksomhet for fylkesmennene, justering av regelverk og rundskriv, videreutvikling av veiledningsmaterieell samt forbedring av nettsidene.

Virksomhetskritiske IKT-systemer

SLFs tjenester understøttes av en rekke IKT-systemer. I perioder er disse systemene kritiske for at SLF skal kunne opprettholde tilfredsstillende tjenester. Det er en sterk avhengighet mellom systemene. Svikt i ett system kan få alvorlige konsekvenser for tilknyttede systemer. Ettersom endringer kan få følger for andre systemer, er det viktig med god endringshåndtering. En utfordring for SLF er det korte tidsrommet fra jordbruksforhandlinger er gjennomført og til endringene må være implementert. For å sikre en god kvalitet på SLFs tjenester, er det kritisk at endringene er godt testet før produksjonssetting. SLF har også utviklingsprosjekter som er krevende ift. kompetanse, planlegging og styring. Det er viktig at systemene driftes på en slik måte at sikkerheten er godt ivaretatt og at tjenestenes tilgjengelighet sikres.

Det er utført flere risikoreducerende tiltak i 2010. Teknologien er modernisert og planer, rutiner og metoder er forbedret.

Anskaffelser

I avsluttende revisjonsbrev for 2008 fikk SLF merknader som gjaldt rammeavtalen for kjøp av IKT-tjenester og oppfølging av rammeavtalen. For å sikre at SLFs anskaffelser gjøres i henhold til regelverket og profesjonelt ut fra reelle behov, med riktig kvalitet og riktig pris, har SLF i 2010 revidert sin anskaffelsesstrategi. Strategien beskriver grunnleggende prinsipper, organisering, ansvarsfordeling og administrative regler for dette arbeidet. Anskaffelsesstrategien er i løpet av 2010 implementert i organisasjonen. De ansatte har fått opplæring gjennom tre interne kurs om regelverket for offentlige anskaffelser og SLFs anskaffelsesstrategi.

Det er gjennomført rundt 10 større anskaffelser i 2010.

Miljø og samfunnsansvar

I forbindelse med anskaffelser har SLF fulgt opp kravene i «Handlingsplan 2007–2010 Miljø- og samfunnsansvar i offentlige anskaffelser». Dette er blant annet gjort ved at SLF i sin nye anskaffelsesstrategi har tatt inn egne mål som omhandler hensyn til miljø og etiske krav, og at dette er blitt vektlagt i anskaffelsesprosessene i 2010. SLF har valgt å presisere etiske krav i sine kontrakter ved en egen endring til Statens standardavtale.

Anskaffelsen av nye multifunksjonsmaskiner med tosidig utskrift som standard, førte til at papirforbruket ble halvert i siste kvartal av 2010. Det var også en nedgang i strømforbruket på 9719 kWh fra 2009 til 2010. Dette kan være et resultat av færre maskiner og økt bevissthet på å slå av lys og maskiner utenom arbeidstiden.

SLF har inngått en egen avtale om miljøforsvarlig resirkulering av e-avfall og utrangert IT-utstyr.

Ved utskifting av PC-er har SLF valgt å kjøpe inn bærbare PC-er med dockingstasjon. Bærbare PC-er gir ca. 50–80 prosent mindre strømforbruk enn stasjonære PC-er. Videre er det lagt til grunn at hjemmekontorbrukere kan benytte samme bærbare PC begge steder for å oppnå kostnadsbesparelser og mer effektiv miljømessig utnyttelse av utstyret. Det er også lagt vekt på å kjøpe utstyr med lang levetid.

Personal og organisasjon

Personalressurser

SLF har per 31.12.2010 188 årsverk fordelt på fagområdene areal- og samfunnsplanlegging (20), miljø (14), tradisjonelt jordbruk (73), omsetning/markedstiltak/importvern (74), skogbruk (7).

Av de ansatte er det samlet sett 56,9 prosent kvinner og 43,1 prosent menn. Blant midlertidig ansatte er det 61,5 prosent kvinner og 38,5 prosent menn. Det er flere kvinner i to avdelinger (administrasjon og landbruksproduksjon), i kommunikasjonsstaben er flertallet menn, mens kjønnsfordelingen er tilnærmet lik i to avdelinger (handel og industri samt ressurs og areal).

16 kvinner er i deltidsstilling, mens det tilsvarende tallet for menn er 2. Det er en nedgang i antall kvinner fra 2009 (21 kvinner). Av de 14 ansatte som var ute i foreldrepermisjon i 2010, var det 9 kvinner og 5 menn.

I 2010 hadde SLF en turnover på 9,6 prosent inkludert ansatte som gikk av med pensjon. Ser vi bort fra de som gikk av med pensjon, hadde SLF en turnover på 8,0 prosent. Dette er på nivå med 2009, da tilsvarende tall var hhv. 9,6 og 7,5 prosent.

Kompetanse- og organisasjonsutvikling

SLF har et eget kompetanseprogram som tilbyr kollektive og individuelle opplæringstiltak for ledere og medarbeidere. Programmet tilbyr felles kurs og seminarer, mulighet for hospitering og mulighet for å søke stipend til etter- og videreutdanning. Det ble totalt arrangert 19 kurs og seminarer i 2010 som ledd i programmet. Blant deltakerne på kursene med påmelding var det ca. 75 prosent kvinner og 25 prosent menn. Totalt var det tre ansatte som fikk stipend til etter- og videreutdanning i 2010. Alle var denne gang kvinner.

SLF har i 2010 lagt vekt på utvikling av medarbeiderskap og har utviklet et eget medarbeiderskapsprogram. Gjennom programmet ønsker vi både å utvikle den enkelte og SLF som organisasjon. Et kull på ca. 20 deltakere gjennomførte programmet i 2010, og evalueringen var meget god. Blant deltakerne var det 77 prosent kvinner og 23 prosent menn. Programmet videreføres i 2011, og det planlegges ytterligere tiltak for å bidra til å styrke effekten av programmet på utviklingen av SLF som organisasjon.

SLF har et eget lederutviklingsprogram. Hensikten med programmet er å videreutvikle en mer målrettet og synlig ledelse. I 2010 ble det gjennomført tre samlinger. Lederne fikk i tillegg tilbud om individuell coaching.

For å videreutvikle virksomhetsstyringen i SLF, ble det igangsatt et målstyringsprosjekt høsten 2010. Det er ønskelig med et styringssystem som konsoliderer styringsdata og dermed gjør det lettere for beslutningstakere å styre mot fastsatte mål.

SLF er godkjent som lærebedrift innen IKT-faget. SLF

vurderer å søke om å bli lærebedrift innen kontor- og administrasjonsfaget for dermed å tilrettelegge for å ta inn flere lærlinger. SLF har ikke hatt lærlinger i 2010.

Inkluderende arbeidsliv

SLF er opptatt av å bidra til god helse og trivsel hos medarbeiderne. SLFs treningskampanje er et tiltak for å bedre de ansattes livskvalitet og helse og dermed forebygge sykefravær. Omtrent halvparten av de ansatte deltar i treningskampanjen. Videre arbeides det kontinuerlig med forebygging og oppfølging av sykefravær gjennom dialog og aktiv tilrettelegging for enkeltmedarbeidere.

SLF har som mål at sykefraværet ikke skal overstige fire prosent i gjennomsnitt per år.

Nøkkeltall sykefravær	Alle ansatte	Kvinner	Menn
Samlet sykefravær 2010	5,3 %	7,1 %	3,2 %
Samlet sykefravær 2009	5,8 %	6,6 %	4,8 %
Legemeldt sykefravær 2010	3,2 %	4,3 %	1,8 %
Legemeldt sykefravær 2009	3,4 %	4,2 %	2,5 %

Sykefraværet i SLF har vært ganske stabilt de siste årene, med en liten nedgang fra 2009 til 2010.

Gjennomsnittsalderen til de ansatte i SLF var 31.12.2010 på 46 år. Gjennomsnittsalderen for de som har gått av med pensjon de siste seks årene har vært 64,5 år. Det er et mål at den gjennomsnittlige pensjonsalderen skal øke med seks måneder i løpet av neste IA-avtaleperiode som strekker seg ut 2013.

Mangfold og likestilling

SLF er opptatt av å fremme likestilling og motvirke diskriminering. I tråd med SLFs personalpolitikk blir kvalifiserte innvandrere og søkere med redusert funksjonsevne innkalt til intervju ved rekruttering til ledige stillinger. Vi er også positive til å ta inn praktikanter der

Kjønnsfordeling og kvinners andel av menns gjennomsnittslønn

Stillingsgrupper	År	Kjønnsfordeling			
		M %	K %	Totalt antall	K % *
Samlet i virksomheten per 31.12. *	2010	43,09	56,91	188	90,16
	2009	43,85	56,15	187	92,36
Ledelse	2010	63,64	36,36	22	99,12
	2009	61,90	38,10	21	105,06
Prosjektledere/seniorrådgivere/arkivleder	2010	45,59	54,41	68	92,40
	2009	49,21	50,79	63	94,19
Rådgiver	2010	40,00	60,00	60	97,24
	2009	37,29	62,71	59	98,52
Førstekonsulent/seniorkonsulent	2010	31,03	68,97	29	95,98
	2009	38,71	61,29	31	97,81
Konsulent/sekretær	2010	33,33	66,67	9	94,29
	2009	30,77	69,23	13	92,73

*Kvinnens andel av menns gjennomsnittslønn.

vi har relevante oppgaver å tilby og kapasitet til å gi opplæring. I 2010 har SLF hatt én praktikant.

SLF arrangerte høsten 2010 et internt seminar for ledere, tillitsvalgte og verneombud om mangfold og likestilling. Seminaret danner grunnlag for utvikling av tiltak for å øke rekrutteringen av personer med nedsatt funksjonsevne og/eller etnisk minoritetsbakgrunn.

SLF har, som staten for øvrig, et mål om at kvinneandelen blant ledere skal være minimum 40 prosent. Per 31.12.2010 var det ca. 36 prosent kvinnelige ledere i SLF. Dette innebærer en liten nedgang sammenlignet med 2009. Det er ellers en overvekt av kvinner i de øvrige stillingsgruppene.

De mannlige ansatte i SLF tjener i gjennomsnitt mer enn sine kvinnelige kollegaer i de aller fleste stillingskategorier, men de har i gjennomsnitt også høyere alder enn sine kvinnelige kollegaer i disse stillingskategoriene. SLF vil fortsatt fokusere på likelønn i forbindelse med innplassering av nytilsatte og ved lokale lønnsforhandlinger.

Det har i 2010 pågått 18 prosjekter i SLF. Om lag 58 prosent av disse var ledet av kvinner.

Beredskap

SLF har i 2010 gjennomgått og revidert beredskapsplanene på de ulike fagområdene. I tillegg er den sentrale krisehåndteringsplanen forenklet, slik at den er blitt mer oversiktlig og tilgjengelig. SLF gjennomførte i desember beredskapsøvelse i samarbeid med representanter fra Direktoratet for sikkerhet og beredskap (DSB). Målet for øvelsen var å kartlegge om SLF var tilstrekkelig forberedt på å håndtere kritiske situasjoner/hendelser i henhold til eksisterende planverk. Øvelsen ble gjennomført som en spilløvelse, der SLF måtte håndtere en ulykke i tillegg til omdømmekrise. Evalueringen av øvelsen var god.

Utfordringer fremover

- Elektronisk forvaltning. Styrke den strategiske tilnærmingen ved å revidere og formalisere IKT-strategien. Videreutvikle metoder og rutiner for systemutvikling og systemvedlikehold samt videreutvikle elektroniske tjenester i henhold til regjeringens IKT-politikk. Styrke informasjonssikkerheten.
- Anskaffelser, miljø og samfunnsansvar. Fase ut gamle servere eller outsource drift til virtuelle servere for å minke strømforbruket. Sikre ytterligere vektlegging av miljø og etikk ved anskaffelser.–
- Personal og organisasjon. Videreutvikle leder- og medarbeiderskapet for å styrke SLFs organisasjonskultur og mål- og resultatoppnåelse. Ytterligere vektlegging av forebygging og oppfølging av sykefravær slik at vi når målet om at sykefraværet ikke skal overstige fire prosent på årsbasis. SLF ønsker å speile mangfoldet i samfunnet gjennom rekruttering og inkludering av personer med innvandrerbakgrunn og/eller nedsatt funksjonsevne.
- Beredskap. Sikre at ansatte får jevnlig oppdatering av sin kompetanse i krisehåndtering. Revidere planverket i henhold til de erfaringer vi fikk gjennom beredskapsøvelsen i 2010, samt planlegge og gjennomføre beredskapsøvelse i 2011.

Kommunikasjon

Kommunikasjonsstaben (KOS) koordinerer informasjonsvirksomheten i SLF og bidrar i samarbeid med avdelingene til at virksomheten kommuniserer aktivt, samordnet og brukerrettet. Åpenhet og innsyn skal vektlegges i tråd med SLFs verdier.

Nytt nettsted

SLF presenterte sitt nye nettsted 10. juni 2010 i forbindelse med SLFs 10-årsmarkering. I arbeidet med det nye nettstedet ble det lagt vekt på en mer brukervennlig design der elektroniske tjenester og skjema som er de mest brukte stedene kommer godt frem, mens nyheter og mer generell informasjon er noe mer nedtonet. Besøktallene på nettsidene fortsatte videre opp også i 2010, og i den årlige kvalitetsevalueringen til Norge.no forbedret vi resultatet vårt med ytterligere fem prosent og beholdt de fem stjernene vi fikk i fjor. I 2011 vil vi arbeide videre med utfordringene vi har både i forhold til tilgjengelighet, brukertilpasning og nyttig innhold. Målet er seks stjerner i kvalitetsevalueringen og bedre tilbakemeldinger fra brukerne

I løpet av året har vi fortsatt arbeidet med å gjøre flere data tilgjengelig gjennom presentasjon av statistikk og bakgrunnsinformasjon. Nytt i 2010 var blant annet «tilskuddsdatabasen», der SLF selv presenterer tall fra søknadsomgangen for produksjonstilskudd. Disse tallene har tidligere bare blitt offentliggjort på nettstedene til Nettavisen og Nationen. Presentasjonen av økologiske prosjekter og utvalgte kulturlandskap i jordbruket er det også blitt jobbet mye med. SLF produserte også 281 nettnyheter i 2010. Det er 30 færre enn året før.

Heldagsseminar i anledning SLFs 10-årsmarkering

10. juni ble det avholdt et heldagsseminar for SLFs nærmeste samarbeidspartnere og ansatte. Det var i overkant av 300 deltakere på konferansen, og innledere fra hele næringskjeden var invitert. Statsråd Lars Peder Brekk, prof. dr. Louise Fresco fra University of Amsterdam og generaldirektør Mats Persson fra Jordbruksverket i Sverige var dagens hovedtalere.

I løpet av året er det også blitt avholdt flere åpne seminarer i regi av fagavdelingene.

Brukerundersøkelser

Høsten 2010 gjennomførte SLF en brukerundersøkelse blant matindustri og importører. Tema var oppsummert tilfredshet med tjenester, informasjon og generelt inntrykk av SLF. Resultatene var stort sett svært gode, men vi har tydelig forbedringspotensial når det gjelder informasjon om import og tollnedsettelse på nettstedet vårt. Alle resultater fra brukerundersøkelser publiseres under «Om SLF» på www.slf.dep.no.

Landbrukets utredningskontor har siden 2000 gjennomført jevnlig undersøkelse som dreier seg om gårdbrukeres bruk av Internett i samarbeid med Norsk Opinion og Respons Analyse. Her har SLF deltatt flere ganger, sist i 2007. Hovedresultatene i denne undersøkelsen går på kjennskap til nettsider og opplevd nytteverdi av disse. Kjennskap til www.slf.dep.no viser her

et kraftig fall fra 63 prosent i 2007 til 48 prosent i 2010. Resultatendringen er svært stor og står i skarp kontrast til fjorårets brukerundersøkelse, der 86 prosent av et tilsvarende utvalg gårdbrukere svarte at de hadde vært inne på vår nettside i løpet av året. Landbrukets utredningskontor kommenterer også resultatet som underlig, men har ingen forklaring.

Gledelig er det imidlertid at opplevd nytteverdi er stor blant brukerne av vårt nettsted. Hele 77 prosent finner nettstedet svært nyttig, noe som gir oss best resultat blant nettstedene som er målt i undersøkelsen. Vi vil gjenta undersøkelsen i år for å få et sikrere holdepunkt for resultatene og eventuelle tiltak for å gjøre nettstedet bedre kjent blant gårdbrukere.

I 2010 deltok vi for andre gang i undersøkelsen PR-barometeret, der man måler journalisters kjennskap til og inntrykk av offentlige og private virksomheter. Resultatene viste betydelig fremgang. Flere journalister ønsket å svare på spørsmål om SLF, og vi ligger nå ganske jevnt med de etatene vi ønsker å sammenligne oss med. SLF har likevel fremdeles en del ugjørt når det gjelder mer aktiv og oppsøkende kommunikasjon mot redaksjonene. På dette området ligger SLF klart under gjennomsnittet.

Rammeavtale grafiske tjenester

Det ble inngått rammeavtale om grafiske tjenester i 2010, og arbeidet med oppdatering av SLFs grafiske profil ble påbegynt.

Utfordringer fremover

I løpet av 2010 ønsker vi å sette mer konkrete mål for resultatoppgåelse innenfor kommunikasjonsområdet på bakgrunn av målgruppeundersøkelser og andre målinger. Utfordringene vil bestå av både å finne gode mål og å finne en klar ansvarsfordeling for å nå de målene vi setter.

En annen viktig utfordring er å forbedre bruken av kommunikasjon som virkemiddel, både i seg selv og for å få bedre effekt av de andre virkemidlene. Dette innebærer for eksempel å sørge for at det blir en vane å planlegge informasjonsarbeid i forbindelse med alle regelendringer og systemendringer.

Kontroll

Statens landbruksforvaltning har etablert kontrollrutiner og system som skal bidra til å sikre at de økonomiske og juridiske virkemidlene blir forvaltet i samsvar med Stortingets forutsetninger. En tilfredsstillende kontroll er avgjørende for tilliten til forvaltningen og legitimiteten til politikken og virkemidlene.

SLF har intern kontroll i linjen. Internkontrollen skal sikre god kontroll med virkemidlene som SLF forvalter og påse at forvaltningen skjer i samsvar med lover og regler. Gjennom ulike tiltak sikrer denne kontrollen pålitelig grunnlag for vedtak som fattes, god kvalitet på saksbehandlingen, korrekt regnskap og effektiv ressursbruk. Som ledd i internkontrollen gjennomføres det en rekke maskinelle kontroller av opplysninger som gis i søknader om visse tilskudd.

Kontrollaktiviteten i SLF har som målsetting å redusere omfanget av brudd på regelverket.

SLF har etablert en egen kontrollenhet – seksjon ekstern kontroll. Kontrollenheten har som oppgave å gjennomføre kontroll med om forutsetningene og vilkårene for de ulike tilskudd og rettigheter er til stede. Resultatet fra kontrollene benyttes som grunnlag for å rette feil og eventuelt ilegge sanksjoner, forbedre internkontrollen og endre rutiner, regelverk og forbedre informasjon slik at risikoen for feil reduseres. Kontrollene er således viktige for å støtte opp om målet om en ensartet og effektiv forvaltning av de landbrukspolitiske virkemidlene som SLF har ansvaret for.

Kontrollenheten i SLF har ansvar for å følge opp at Fylkesmannen utfører det regionale kontrollansvaret sitt på en tilfredsstillende måte. En viktig oppgave er å bistå

med kompetansetiltak og retningslinjer som effektiviserer kontrollvirksomheten.

SLF har gitt Fylkesmannen i oppdrag å utarbeide en risikobasert årsplan for sin kontrollvirksomhet. Kontrollplanen skal sendes SLF innen 31. mars hvert år.

Fylkesmannen rapporterer om kontrollvirksomheten og resultatene fra kontrollene i sin årsrapportering til Fornyings- og administrasjonsdepartementet (FAD). SLF har gjennomgått rapportene og brukt dem som utgangspunkt for blant annet innspill til styringsmøtene LMD og SLF har med fylkesmannsembetene.

Kontrollene i 2010

Seksjon ekstern kontroll gjennomfører stedlige kontroller hos foretak og forvaltningskontroller hos fylkesmannsembetene. Foretakskontrollene gjennomføres av SLF for de ordninger der SLF er førstelinje og av fylkesmennene for de øvrige ordningene. Kontrollobjektene ble valgt ut på grunnlag av risikovurderinger som er foretatt av de ulike ordningene og en nærmere analyse av tilskudds- og rettighetsmottakerne.

Det ble gjennomført forvaltningskontroller av tre ordninger hos forskjellige fylkesmannsembeter. Ordningene er Regionalt miljøprogram (RMP), Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) og manuelle utbetalin-

ger av Produksjonstilskudd og Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid. Kontrollene hadde som mål å sikre at Fylkesmannen håndterte sin saksforvaltning i samsvar med forutsetningene og å avdekke eventuelle svakheter.

Det ble gjennomført stedlige kontroller hos foretak med utgangspunkt i følgende tema:

- Prisnedskrivning for bruk av norske råvarer. Det gis tilskudd for visse norske landbruksprodukter som benyttes som råvarer i næringsmiddelindustrien.
- Pristilskudd for melk. Meierier krever også inn omsetningsavgift på vegne av Omsetningsrådet og forskningsavgift på vegne av Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter.
- Lokalforedling av melk.
- Pristilskudd for kjøtt. Slakterier krever også inn omsetnings- og forskningsavgifter.
- Melkevoter og beitesamarbeid.
- Import av produkter som anvendes til kraftfôr i husdyrproduksjon.
- Osteimport i henhold til tollkvoter.

Samarbeid med andre

SLF, Tollregion Oslo og Akershus og Mattilsynet Oslo har etablert et nettverk som gjennom flere år har hatt fellesmøter flere ganger i året innenfor området kontroll av matvarer ved import. Formålet med møtene er å utveksle kunnskap og bygge opp felles kompetanse. Det ble avholdt tre møter i 2010.

SLF samarbeider også med andre relevante offentlige etater om kontroll, f.eks. skatteetaten.

